

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Akademia
Pedagogiki
Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej
rok założenia 1922

UiA University
of Agder

f r s e
Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

Zielony plecak szkolny dla klimatu Ziemi

SZKOLENIE DLA NAUCZYCIELI

MATERIAŁY SZKOLENIOWE PROJEKTU ZIELONY PLECAK SZKOLNY DLA KLIMATU ZIEMI. NUMER PROJEKTU: EOG/21/K4/W/0050W/0181
Zielony plecak szkolny dla klimatu Ziemi korzysta z dofinansowania o wartości 80 480 EURO otrzymanego od Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w ramach funduszy EOG

Dlaczego Zielony plecak szkolny...?

Program *Zielony plecak szkolny* opracowany został jako wynik współpracy w ramach międzynarodowego projektu polsko-norweskiego. Jest on skierowany do nauczycieli i dyrektorów szkół edukacji początkowej, którzy są zainteresowani wdrażaniem do szkoły idei zielonej edukacji w szkole. Głównym celem zielonej edukacji jest rozwój u uczniów umiejętności podmiotowego bycia w świecie w zgodzie ze sobą i środowiskiem.

PROGRAM SZKOLENIA

1. ZAGADNIENIA TEORETYCZNE

- prezentacja idei zrównoważonego rozwoju
- teoria czterech filarów uczenia się J. Delorsa
- opis założeń zielonej edukacji w zakresie edukacji w środowisku i poprzez środowisko

2. PRAKTYCZNE MATERIAŁY UKAZUJĄCE WYBRANE OBSZARY ZIELONEJ EDUKACJI, takie jak:

- budowanie więzi z naturą
- rozwój naukowych kompetencji badawczych w zakresie przyrody nieożywionej
- troska o zdrowie

O CZYM BĘDZIE MOWA?

Edukacja. Jest w niej ukryty skarb. Łąka kwietna jako przykład wdrażania EZR –
prof. Ligia Tuszyńska

Zielona edukacja. Edukacja poprzez środowisko. Naturalne pomoce dydaktyczne –
dr Anna Witkowska Tomaszewska

Przyroda nieożywiona: woda, klimat i pogoda – prof. Jan Amos Jelinek

Budowanie więzi z przyrodą jako sposób kształtowania zielonych kompetencji
życiowych na etapie edukacji wczesnoszkolnej –
dr Adamina Korwin-Szymanowska

Prawidłowe żywienie jako element zrównoważonego rozwoju –
dr Anna Mikler-Chwastek

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Akademia
Pedagogiki
Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej
rok założenia 1922

UiA University
of Agder

f r s e
Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

Zielony plecak szkolny dla klimatu Ziemi

LIGIA TUSZYŃSKA

dr hab. LIGIA TUSZYŃSKA, prof. APS

Biolog i pedagog. Zajmuje się edukacją dla zrównoważonego rozwoju. Wieloletnia wykładowczyni Wydziału Biologii Uniwersytetu Warszawskiego. Obecnie profesor Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Specjalistka w zakresie ochrony przyrody i zdrowia człowieka. W projekcie „Zielony plecak szkolny dla klimatu Ziemi” pełni funkcję Koordynatora merytorycznego.

CZĘŚĆ 1

„Edukacja.
Jest w niej ukryty skarb”

Wprowadzenie do tematyki
zrównoważonego rozwoju

prof. dr hab. Ligia Tuszyńska

Raport dla UNESCO Międzynarodowej Komisji do spraw Edukacji dla XXI wieku (1996)

- Jacques Delors
- „Edukacja: jest w niej ukryty skarb”
- Aktualne dla edukacji przez całe życie
- polskojęzyczna wersja Raportu, wyd. przez Stowarzyszenie Oświatowców Polskich, Warszawa, 1998 r.)

https://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/4_Filary_Raport_Delorsa.pdf

Kierunki i zalecenia Raportu Delors'a

Cztery filary są podstawą edukacji przez całe życie: uczyć się, aby wiedzieć; uczyć się, aby działać; uczyć się, aby żyć wspólnie; uczyć się, aby być.

I. **Uczyć się, aby wiedzieć:** uczyć się, aby móc korzystać z możliwości, jakie stwarza edukacja przez całe życie.

II. **Uczyć się, aby działać:** zdobywać kwalifikacje i kompetencje, które pozwolą stawić czoło różnym sytuacjom oraz pracować w zespole. Uczyć się, aby działać w ramach różnych społecznych doświadczeń, bądź samorzutnie na skutek kontekstu lokalnego lub krajowego, bądź formalnie, dzięki rozwojowi kształcenia przemienneho.

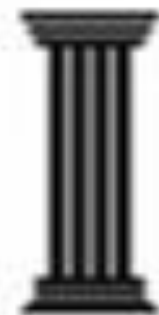
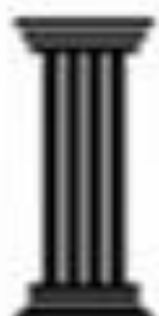
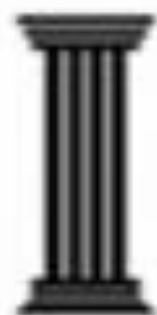
Kierunki i zalecenia Raportu Delors'a

III. Uczyć się, aby żyć wspólnie – dążąc do pełniejszego zrozumienia Innego i dostrzegania współzależności, realizować wspólne projekty i uczyć się regulowania konfliktów z poszanowaniem wartości pluralizmu, wzajemnego zrozumienia i pokoju.

IV. Uczyć się, aby być – aby łatwiej osiągnąć pełny rozwój swojej osobowości zwiększając zdolność do autonomii, osądu i osobistej odpowiedzialności. Realizując ten cel nie wolno zaniedbać w edukacji żadnego potencjału jednostki: pamięci, rozumowania, poczucia estetyki, zdolności fizycznych, umiejętności porozumiewania się itp.

„EDUKACJA W NIEJ UKRYTY JEST SKARB”

Uczyć się aby:

WIEDZIEĆ

DZIAŁAĆ

ŻYĆ
WSPÓLNIE

BYĆ

TEORIA

KONSTRUKTYWIZM

PRAGMATYZM

DEMOKRACJA

HUMANIZM

CZTERY FILARY EDUKACJI

1. Uczyc się, aby wiedzieć

Learning to know

- Cel życia ludzkiego: w większym stopniu opanowanie narzędzi wiedzy niż zdobycie encyklopedycznych i skodyfikowanych wiadomości,
- Jako środek, ponieważ każdy człowiek powinien uczyć się rozumieć otaczający go świat, przynajmniej na tyle, na ile jest to konieczne.

2. Uczyć się, aby działać

Learning to do

- Wiąże się bardziej z kwestią kształcenia zawodowego: jak nauczyć się stosowania w praktyce nabytych wiadomości?
- Jak przystosować edukację do przyszłej pracy, skoro jej ewolucji nie sposób dokładnie przewidzieć?

Od kwalifikacji do kompetencji

- Zalety bardzo osobiste, często zwane „umiejętnością bycia”, łączą się z wiedzą i umiejętnością działania, tworząc wymagane kompetencje.
- Edukacja powinna zachować więź między różnymi postaciami kształcenia.
- Najważniejsza staje się umiejętność porozumiewania się, pracy z innymi, regulowania konfliktów i ich rozwiązywania.

3. Uczyc się, aby żyć wspólnie

Learning to live

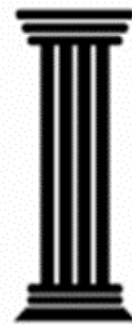
- Wzbogacanie wiedzy o innych, ich kulturze, ich duchowości, pozwoli unikać konfliktów lub rozwiązywać je na drodze pokojowej.
- Opinia publiczna, za pośrednictwem mediów, staje się bezradnym obserwatorem konfliktów pomiędzy ludźmi.

A photograph of two children climbing a large, fallen tree trunk in a forest. The child in the foreground is wearing a blue floral jacket, purple leggings, and blue boots. The child in the background is wearing a pink jacket and red boots. The scene is outdoors with trees in the background.

4. Uczyć się, aby być Learning to be

- Edukacja powinna przyczyniać się do rozwoju każdej jednostki – umysł i ciało, inteligencja, wrażliwość, poczucie estetyki, osobista odpowiedzialność, duchowość.
- Każda istota ludzka powinna kształtować samodzielne i krytyczne myślenie, wypracowywać niezależność sądów, samodzielnie decydować o słuszności podejmowanych działań w różnych okolicznościach życia.

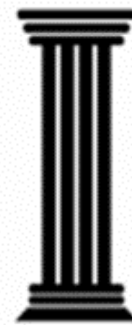
FOUR PILLARS OF EDUCATION

Learning
to know

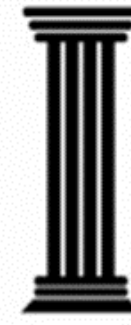
THEORY

CONSTRUCTIVISM

Learning
to do

PRAGMATISM

Learning
to live

DEMOCRATION

Learning
to be

HUMANISM

„EDUCATION HAS A HIDDEN TREASURE IN IT”

ZADANIE (4 grupy)

Wyjaśnij w 3 zdaniach i podaj przykład:

- Konstrukttywizm – wiedza
- Pragmatyzm – działanie
- Demokracja – wspólnota
- Humanizm – człowieczeństwo

A close-up photograph of four children outdoors. The child in the center is smiling broadly, wearing a striped shirt. To their right, another child is also smiling, wearing a blue shirt with colorful polka dots. On the far right, a third child is partially visible, wearing a grey shirt. On the left, a fourth child is partially visible, wearing a blue shirt. The background is a soft-focus green, suggesting an outdoor setting with foliage.

Konkluzja???

Ponieważ systemy edukacji formalnej mają tendencję do uprzywilejowania dostępu do wiedzy, ze szkodą dla innych aspektów kształcenia, ważne jest, aby rozpatrywać edukację całościowo. Ta wizja powinna w przyszłości inspirować i ukierunkowywać reformy edukacyjne, czy to w zakresie opracowywania programów, czy definiowania nowej polityki edukacyjnej.

Konstrukttywizm

Uczyć się, aby wiedzieć

- Wskazuje na aktywność człowieka w zdobywaniu wiedzy, niezależnie od wieku.
- Zdobywanie wiedzy jest procesem, który odbywa się w ciągłej interakcji z otoczeniem i konfrontacji z samym sobą, prowadzi to do rekonstrukcji obrazu własnego świata (mózg dziecka nie jest „białą” tablicą – każde doświadczenie czegoś – uczy).

Pragmatyzm – J. Devey

Uczyć się, aby działać

- Uczenie się powinno przebiegać w procesie myślenia i działania. Daje to umiejętność rozwiązywania problemów teoretycznych i praktycznych.
- „Nauczanie przez działanie”, docenienie aktywności dziecka w procesie nauczania – uczenia się, rozwój jego twórczości i zainteresowań.

Demokracja

Uczyć się, aby żyć wspólnie

- Dążenie do pełniejszego zrozumienia drugiego człowieka i dostrzegania współzależności, pozwala to realizować wspólne projekty.
- Edukacja demokratyczna uczy regulowania konfliktów z poszanowaniem wartości pluralizmu. Traktuje ucznia jak partnera.

Humanizm

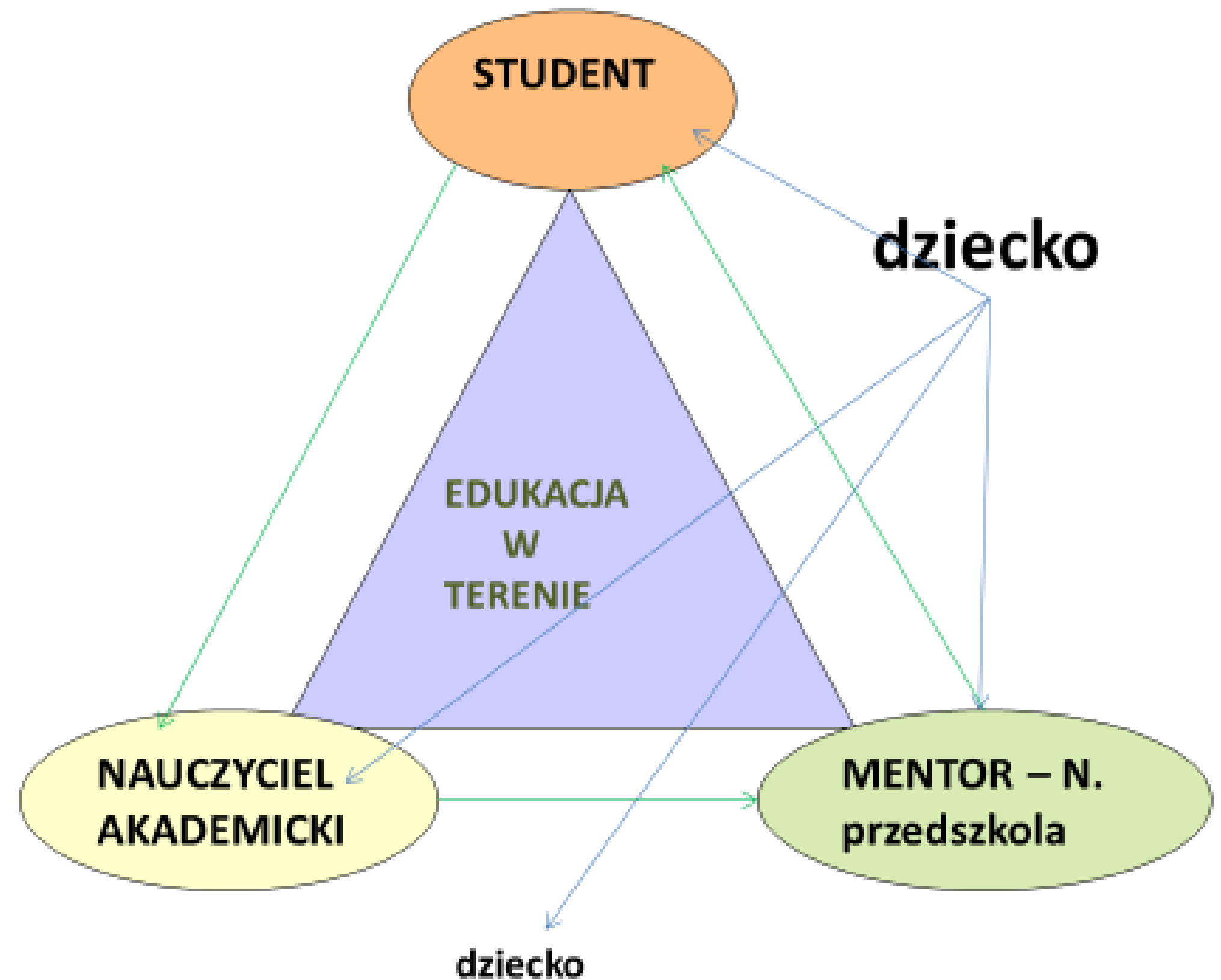
Uczyć się, aby być

- Przywiązuje większą wagę do emocjonalnych i osobistych wartości człowieka.
- Wdrażanie cech humanistycznych w środowisku edukacyjnym wspomaga osiągnięcia pełnego rozwoju osobowości i zwiększa zdolności do autonomii, empatii, osądu i osobistej odpowiedzialności.

Współpraca uczelni i szkoły

Realizacja
kształcenia
przez całe
życie

Praca w przedszkolu

Pozwól dziecku
podjąć próbę
pokonywania
przeszkód

Poznawanie przyrody
za pomocą różnych zmysłów

Podsumowanie

„Złote myśli rodem z Norwegii”

- Wychowanie polega na zaciekawieniu ucznia – Pedagogika „martwej myszy”.
- Nie ma złej pogody jest tylko nieodpowiednie ubranie.
- Możesz używać noża, ale musisz być skoncentrowany na pracy.
- Warto się odważyć, by zrobić coś pierwszy raz.
- Nauczyciel, który nie uczy się razem z uczniami, nie jest dobrym edukatorem.

CZĘŚĆ 2

Łąka kwietna jako przykład wdrażania EZR

Warsztaty dla nauczycieli wczesnej
edukacji

prof. dr hab. Ligia Tuszyńska

Łąka kwietna na Ursynowie

20.03.2023 r.

Co warto wiedzieć?

- Kwietne łąki coraz częściej zastępują tradycyjne trawniki.
- Składają się z barwnych, kwitnących roślin jednorocznych, bylin i traw.
- Dzięki roślinom kwitnącym otoczenie nabiera sielskiego charakteru, staje się odprężającym miejscem rekreacji,
- Dom dla wielu pożytecznych zwierząt. To istny raj dla zapylaczy!
- Mieszanka nasion roślin miododajnych, o pięknym aromacie, będzie przyciągać pszczoły i inne owady.

Łąka kwietna zamiast trawnika?

To oszczędność czasu i energii. Nie musimy jej regularnie kosić, nawozić i podlewać, aby cieszyć się jej urokiem przez cały sezon wegetacyjny

<https://ogrodolandia.pl/laka-kwiatowa>

HOTEL DLA OWADÓW

Dlaczego owady zapylające są tak ważne? Blisko jedna trzecia pokarmów, które spożywamy, zależy od zapylaczy, a dzięki pszczołom istnieje 85 proc. gatunków roślin. Zamiast żywotników warto sadzić rośliny miododajne i takie odmiany, które mają różną porę kwitnienia. Dzięki temu zapewniamy owadom pokarm przez możliwie najdłuższy czas.

2-8
mm

Średnica otworów dla owadów.

Domek dla zapylaczy powinien być wykonany z **naturalnych materiałów**.

Całą powierzchnię hotelu warto przykryć **drucianą siatką** z małymi oczkami, by ochronić lokatorów przed owadożernymi ptakami.

SŁOMA

Będzie schronieniem dla złotookowatych.

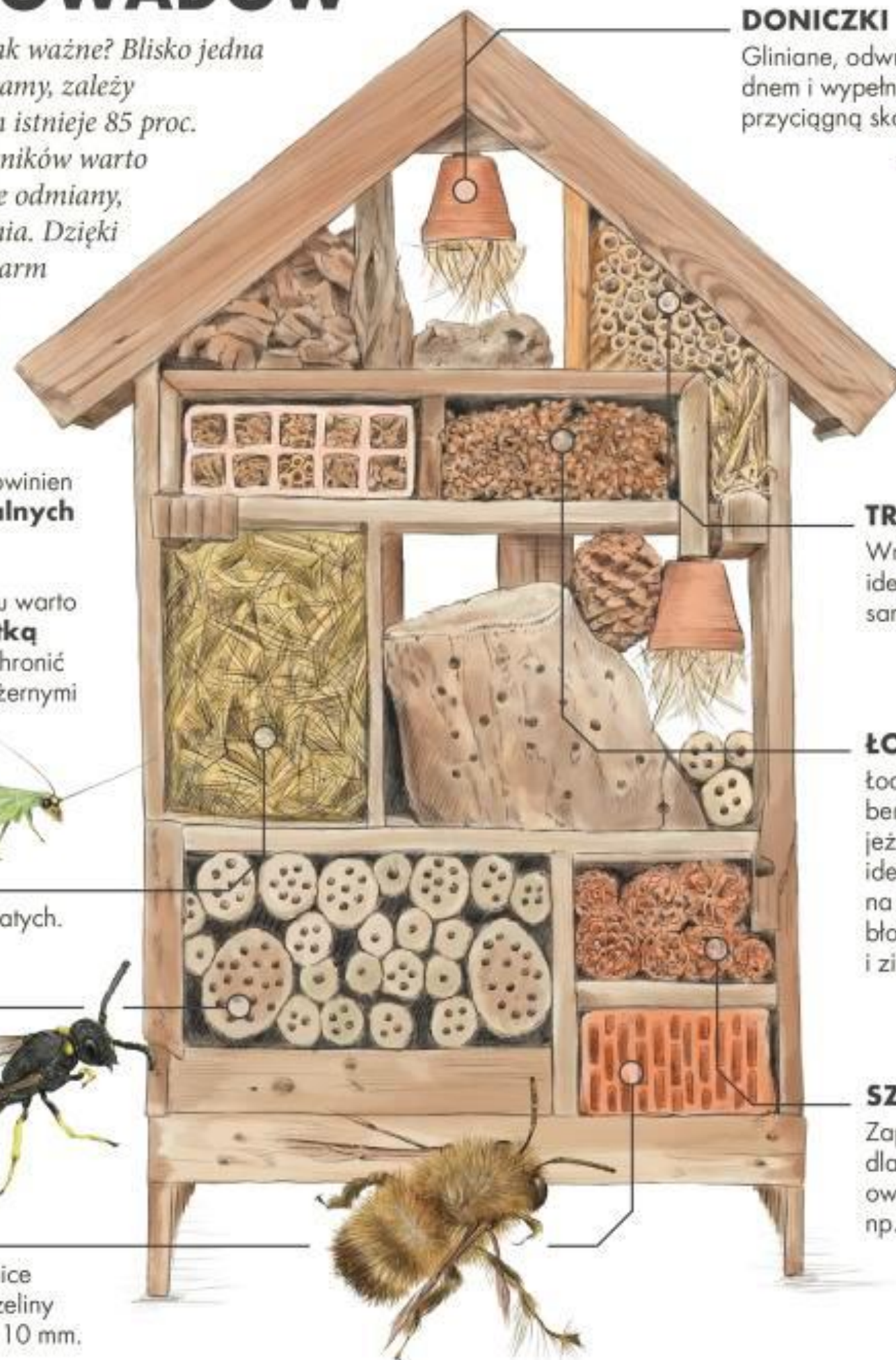
GRUBE GAŁĘZIE

Odpowiednio nawiercone przyciągną samotne osy, pszczoły i złotolutki.

CEGLY „DZIURAWKI”

Chronią się w nich pszczoły samotnice (np. porobnica włochatka), ale szczeliny w cegle muszą być nie większe niż 10 mm.

DONICZKI

Gliniane, odwrócone do góry dnem i wypełnione sianem przyciągną skorki.

TRZCINA/BAMBUS

Wnętrza pustych łądyg będą idealne na gniazda dla pszczoł samotnic (murarek czy nożycówek).

ŁODYGI KRZEWÓW

Łodygi róży, berberysu albo jeżyny będą idealnym miejscem na gniazdo dla błonkówek i zimowiskiem dla bzygów.

SZYSZKI I SUCHE LIŚCIE

Zapewnią lokum dla pożytecznych owadów, np. biedronek.

FANTAZYJNA FORMA

Owadzie schroniska mogą przyjmować przeróżne kształty i być oryginalną ozdobą ogrodów.

NAMIOT

WIEŻOWIEC

CHATKA

PLASTRY MIODU

KAMELEON

Termin siania łąki kwietnej

- **Początek wiosny** – już po odejściu przymrozków, ale jeszcze przed nadejściem upałów.
- Odpowiednią porą jest także jesień, a dokładnie **listopad**.
- Siew łąki możliwy jest również **w lecie** – należy jednak wtedy zadbać o właściwe nawadnianie młodych pędów.

Zalety łąki kwietnej

- Pomagają zmniejszyć negatywne skutki zmian klimatycznych ponieważ zwiększają retencję wody opadowej na danym terenie.
- Rzadko koszone tereny z roślinami łąkowymi utrzymują wilgoć, przez to znacznie obniżają temperaturę otoczenia.
- Zwiększając powierzchnię łąk kwietnych, zmniejszamy ryzyko podtopień lokalnych.
- Łąki kwietne sprzyjają także bioróżnorodności: dają bazę pokarmową dla ptaków w postaci nasion traw oraz owadów bytujących w trawach.

- Ptaki, owady, pająki zamieszkujące trawy są wrogami naturalnymi kleszczy.
- Dzięki dużej różnorodności barw i form – łąki kwietne są przepięknym urozmaiceniem krajobrazu.
- Różnorodne rośliny na łące dostarczają tlen i pochłaniają zanieczyszczenia chroniąc nas przed smogiem.

JAK ZAŁOŻYĆ ŁĄKĘ KWIETNĄ?

- Zakładanie łąki i trawnika zaczyna się od przekopania lub przeorania gleby.
- Terenu pod łąkę nie trzeba nawozić, nie trzeba dokładnie wyrównywać, nie trzeba starannie odchwaszczać.

Zanim zaczniesz

- Zanim zaczniesz zakładać łąkę kwietną przyjrzyj się rosnącym tam roślinom. Możliwe, że na tym terenie, rosną już różnorodne gatunki i nie warto burzyć już dobrze funkcjonującego ekosystemu.
- Sprawdź, czy nie są to gatunki inwazyjne, których z pewnością warto się pozbyć z tego terenu.
- W rozpoznaniu gatunków roślin pomogą Ci książki do oznaczania gatunków roślin łąkowych, czy też aplikacje do rozpoznawania roślin. Szczegółowe informacje znajdziesz także na stronach internetowych: www.lukaszluczaj.pl, www.laka.org.pl.

ŁĄKA KWIETNA APS
założona przez uczestniczki
projektu Zielony Plecak
Szkolny dla Klimatu Ziemi
21 marca 2023

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Akademia
Pedagogiki
Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej
rok założenia 1922

UiA University
of Agder

f r s e
Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

Zielony plecak szkolny dla klimatu Ziemi

SZKOLENIE DLA NAUCZYCIELI

MATERIAŁY SZKOLENIOWE PROJEKTU ZIELONY PLECAK SZKOLNY DLA KLIMATU ZIEMI. NUMER PROJEKTU: EOG/21/K4/W/0050W/0181
Zielony plecak szkolny dla klimatu Ziemi korzysta z dofinansowania o wartości 80 480 EURO otrzymanego od Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w ramach funduszy EOG

ZIELONA EDUKACJA

Edukacja poprzez środowisko
Naturalne pomoce dydaktyczne

dr Anna Witkowska-Tomaszewska

dr ANNA WITKOWSKA-TOMASZEWSKA

Doktor nauk społecznych, pedagog edukacji wczesnoszkolnej oraz przedszkolnej. Specjalista ds. funduszy unijnych. Członek Zespołu Edukacji Elementarnej przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN. Tutor akademicki. Zainteresowania naukowe koncentruje wokół badań jakościowych, w szczególności badań dyskursywnych w zakresie ukrytego programu szkolnego, oraz zaangażowanych badań w działaniu, dotyczących zastosowania innowacji edukacyjnych we wczesnej edukacji. Zastępca kierownika projektu „Zielony plecak szkolny dla klimatu Ziemi”.

NA CO ZWRÓCIMY UWAGĘ?

- Zielona edukacja. Wprowadzenie teoretyczne
- Edukacja „w środowisku” – założenia
- Edukacja „poprzez środowisko” – założenia metodyczne
- Edukacja poprzez środowisko – naturalne pomoce dydaktyczne

CZEŚĆ 1. ZIELONA EDUKACJA WPROWADZENIE TEORETYCZNE

...BYĆ PEDAGOGIEM...

„Dla bycia pedagogiem kluczowe jest poznawanie rzeczywistości wychowawczej, dydaktycznej, opiekuńczej czy socjalizacyjnej, dociekanie tego, czym są i jak przebiegają procesy kluczowe dla rozwoju osoby oraz do jakich prowadzą następstw. Temu też powinno być podporządkowane w placówkach oświatowych planowanie, konstruowanie i implementacja teorii wychowawczych czy edukacyjnych, które byłyby funkcjonalne dla jednostek, a zarazem i społeczeństwa”

Śliwerski 2022, s. 48

Śliwerski, B. (2022, 12/2). „Pedagogika lasu” jako (nie)nowa orientacja w pedagogice. Forum pedagogiczne, s. 47–60.

Realizacja zrównoważonego rozwoju stanowi jedno z największych wyzwań pedagogicznych, które stoją przed współczesną szkołą.

Wyzwania jakie
stoją przed
współczesną
szkołą według
zrównoważonego
rozwoju

- zmiany demograficzne – starzenie się społeczeństw i wzrost populacji w niektórych regionach świata;
- rozwój technologii, cyfryzacja;
- zmiany strukturalne gospodarki światowej;
- ubóstwo i nierówności społeczne;
- nadmierne zużywanie zasobów naturalnych;
- zmiany klimatyczne

Najważniejszym przesłaniem jakie płynie z celów dla zrównoważonego rozwoju dla nas pedagogów jest to, iż podstawą wszelkich oddziaływań edukacyjnych powinno być wspomaganie rozwoju umiejętności podmiotowego bycia, które jest budowane w harmonii z otaczającym nas światem.

Zielona edukacja
jako
urzeczywistnienie
realizacja idei
edukacji dla
zrównoważonego
rozwoju
w praktyce szkolnej

Zielona edukacja to...

...rozwijanie umiejętności podmiotowego bycia w świecie w zgodzie ze sobą i środowiskiem, co stanowi urzeczywistnienie idei zrównoważonego rozwoju w praktyce szkolnej. Punktem wyjścia do takiego sposobu organizowania zielonej edukacji jest środowisko życia dziecka: społeczne, kulturowe i przyrodnicze.

Główną wartością tego procesu jest rozwój ucznia w zakresie: humanistycznych wartości, innowacyjności, postaw obywatelskich, umiejętności operacyjnego wykorzystywania wiedzy, wartości prospołecznych, a także umiejętności interpersonalnych, takich jak odpowiedzialność i zaangażowanie. Oznacza to organizowanie uczenia poprzez doświadczanie i uczestniczenie we wspólnocie uczenia.

GŁÓWNE ZAŁOŻENIA REALIZACJI ZIELONEJ EDUKACJI

Odejście od **paradygmatu nauczania na rzecz paradygmatu uczenia** się, i postawienie w centrum rozwoju podmiotowych kompetencji u dzieci (tj. wartości humanistyczne, proobywatelskie, umiejętności kreatywnego działania, umiejętność operacjonalizacji wiedzy, zaangażowanie i odpowiedzialność).

Punktem wyjścia dla aktywności dziecka w zielonej edukacji jest konstruowanie procesu edukacji zgodnie ze sposobem, który Alice Y. Kolb i David A. Kolb (2022) określili jako **uczenie na podstawie doświadczania**. Co oznacza że uczenie się: jest procesem a nie osiągnięciem wyników, opiera się na doświadczeniach, proces adaptacji do świata, wiedza jest tworzona w relacji z otoczeniem.

Budowanie autentycznych **partnerskich kontaktów nauczyciela i ucznia**, w których nauczyciel wspiera rozwój osobisty oraz poznawczy dziecka. Źródłem tych partnerskich relacji jest **dialog między nauczycielem a uczniem**. Ów dialog jest kompleksową formą porozumienia się, tworzenia relacji, budowania więzi. Jest to pewnego rodzaju samoświadomość uczestników relacji, której celem jest wymiana informacji, wiedzy i poglądów, co prowadzi do poznania siebie i zrozumienia potrzeb oraz stanowisk obu stron.

Uczenie dzieci **zaangażowania i odpowiedzialności za swoją wiedzę oraz partycypowania w tzw. wspólnocie uczenia się**, która polega na „stwarzaniu warunków do podejmowania przez uczniów zadań do wykonania w małych grupach, sprzyjających poszukiwaniu odpowiedzi na problemy naukowe, jak i doświadczaniu stosunków interpersonalnych, konfliktów i negocjowania”.

Organizacja procesu nauczania-uczenia się jest prowadzona w oparciu o **edukację w środowisku oraz edukację poprzez środowisko**.

Zielona edukacja
realizowana jest poprzez:

- organizację zajęć w środowisku
- organizację zajęć poprzez środowisko

CZĘŚĆ 2. EDUKACJA „W ŚRODOWISKU” — ZAŁOŻENIA

CZYM JEST EDUKACJA W ŚRODOWISKU?

To dwukierunkowy proces edukacyjny, który odbywa się w kontakcie z otaczającym dziecko środowiskiem. Proces ten może odbywać się w przestrzeni terenowej (plac zabaw, parki, lasy, skwery itd.), społeczno-kulturowej (muzea, zoo, teatry itd.)

Główne założenia zajęć organizowanych w zgodzie z edukacją w środowisku

- U podstaw sposobu organizacji przestrzeni uczenia się **w środowisku życia ludzi** w zielonej edukacji leży metoda *outdoor education*.
- Środowisko, w którym odbywają się zajęcia, staje się formą klasy szkolnej.
- Do organizacji zajęć można wybrać **środowisko**: przyrodnicze (parki, lasy, skwery, trawniki, pola itd.), lokalne (boiska szkolne, place zabaw, siłownie terenowe, boiska sportowe, hale, pływalnie itd.), kulturalne (muzea, kina, teatry, centra kultury, opery itd.) oraz społeczne (domy dziecka, domy opieki, schroniska dla zwierząt, zooplace itd.).
- **Zajęcia realizowane są w oparciu o metodę pięciu kroków** – 1) Wyznacz zasady bezpieczeństwa. 2) Daj uczniom zadanie do wykonania. 3) Animuj zajęcia – gdy trzeba. 4) Używaj pomocy do zajęć przyrodniczych. 5) Integruj treści nauczania.

Zasady organizacji zajęć terenowych na podstawie metody pięciu kroków organizacji zajęć w środowisku

- **ZASADY** – nauczyciel podczas zajęć terenowych określa granice i tworzy bezpieczne warunki do eksploracji i eksperymentowania.
- **ZADANIE DO WYKONANIA** – podczas zajęć terenowych nauczyciel daje dzieciom jedno otwarte zadanie, które pozwala im eksplorować środowisko wieloma zmysłami.
- **ANIMOWANIE ZAJĘĆ** – nauczyciel podczas zajęć terenowych pracuje z uczniami, opierając się na pięciu zasadach: daj sobie czasem prawo do niewiedzy; ucz się wraz z dziećmi; nie instruuj lecz inspiruj; obserwuj i słuchaj aktywnie; zadawaj pytania otwarte zamiast dawać gotowe rozwiązania.
- **NARZĘDZIA DYDAKTYCZNE** – nauczyciel powinien korzystać z interaktywnych narzędzi pracy, takich jak: ewaluacja, arkusze refleksji, materiałów odkrytych przez uczniów.
- **POWIĄZANIE EDUKACJI W TERENIE Z EDUKACJĄ W KLASIE** – nauczyciel powinien: umieć połączyć edukację w terenie z edukacją w klasie, aby doświadczenia dzieci stanowiły okazję do nawiązania do treści zawartych w podstawie programowej; organizować środowisko uczenia się tak, aby zebrana podczas zajęć terenowych wiedza lub zdobyte kompetencje stanowiły podstawę do rozwijania wiedzy i umiejętności polonistycznych, matematycznych oraz artystycznych.

Zasady organizacji zajęć terenowych na podstawie metody pięciu kroków organizacji zajęć w środowisku

CZĘŚĆ 3. EDUKACJA „POPRAWIEZ ŚRODOWISKO” – ZAŁOŻENIA

CZYM JEST EDUKACJA POPRCZEZ ŚRODOWISKO?

Jest to dwukierunkowy proces zachodzący między uczniem a środowiskiem, który odbywa się w klasie szkolnej, gdzie otoczenie stanowi punkt wyjścia do organizacji treści edukacyjnych (polonistycznych, matematycznych, artystycznych i z zakresu wychowania fizycznego).

Główne założenia zajęć organizowanych w zgodzie z edukacją poprzez środowisko

- Wiedza i doświadczenia zdobyte przez dzieci podczas zajęć terenowych są integrowane z procesem edukacji – odbywa się to na dwóch poziomach.
- Po pierwsze proces integracji zachodzi poprzez połączenie treści nauczania z doświadczeniami, które dzieci wyniosły z zajęć w środowisku: odkrywanie wiedzy, działanie refleksyjne, współpracowanie, zaangażowanie w proces uczenia się.
- Po drugie nauczyciel do organizacji procesu edukacyjnego w klasie szkolnej wykorzystuje zdobyte przez dzieci doświadczenia i umiejętności, by integrować te doświadczenia z edukacją polonistyczną (nauka liter na podstawie wyrazów poznanych w przyrodzie, rozwijanie umiejętności pisania poprzez prowadzenie dzienników refleksji, czytanie tekstów o roślinach i zwierzętach poznanych podczas zajęć) matematyczną (wykorzystywanie naturalnych liczmanów które dzieci znalazły podczas zajęć w terenie, tworzenie naturalnych pomocy dydaktycznych), artystyczną (malowanie w plenerze, prace plastyczne inspirowane przyrodą).

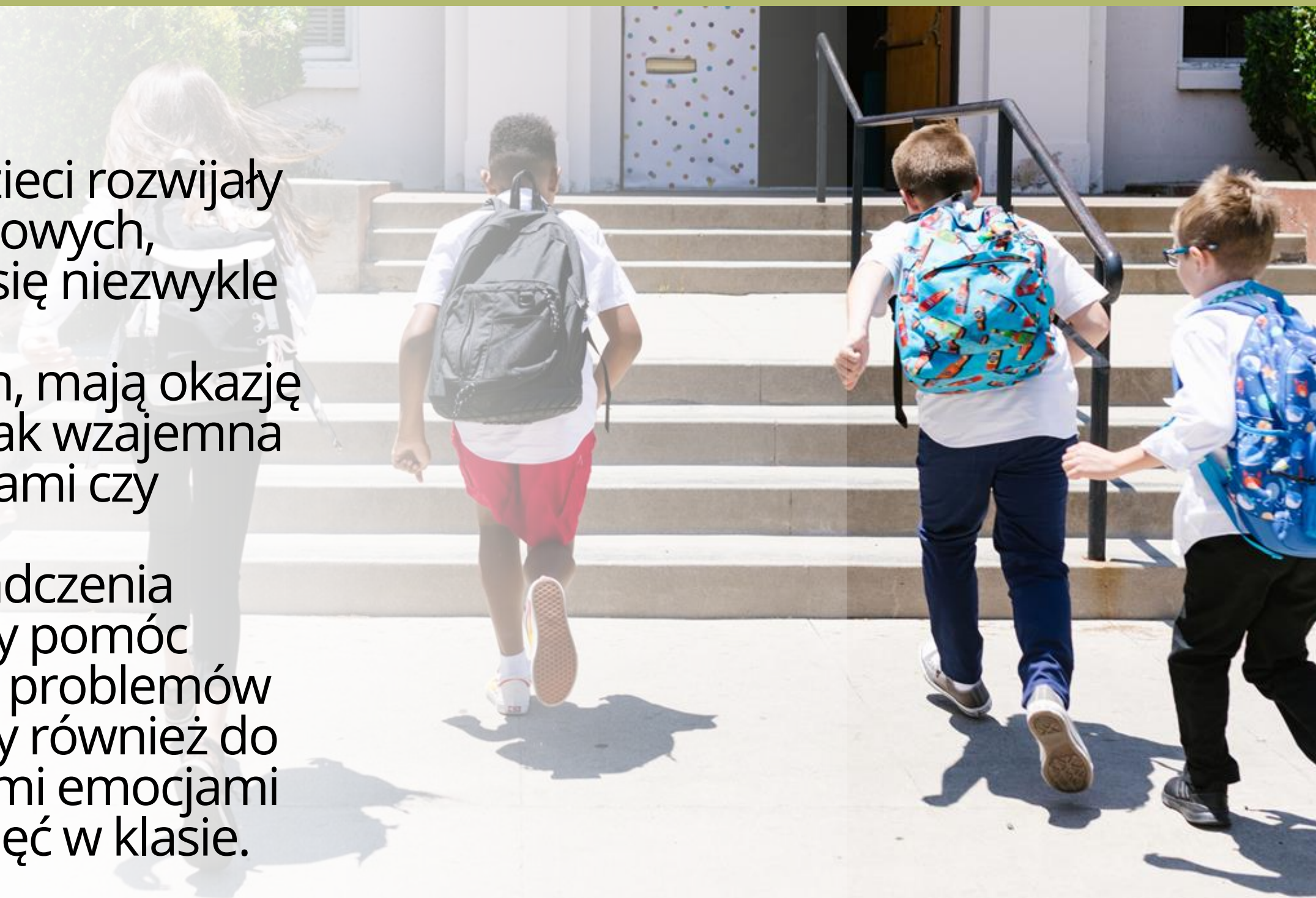

Wiedza i umiejętności zdobyte przez dzieci podczas zajęć terenowych stanowią punkt wyjścia do konstruowania zintegrowanych zajęć wczesnoszkolnych.

Główne założenia zajęć organizowanych w zgodzie z edukacją poprzez środowisko

- Wykorzystanie umiejętności, które dzieci rozwijały dzięki uczestnictwu w zajęciach terenowych, w procesie wychowawczym okazuje się niezwykle skuteczne.
- Dzieci, uczestnicząc w takich zajęciach, mają okazję rozwijać szereg umiejętności, takich jak wzajemna współpraca, radzenie sobie z konfliktami czy kontrolowanie własnych emocji.
- Nauczyciel może wykorzystać doświadczenia związane z zajęciami terenowymi, aby pomóc uczniom w znalezieniu rozwiązań dla problemów wynikających z różnych konfliktów czy również do skutecznego radzenia sobie z trudnymi emocjami które mogą mieć miejsce podczas zajęć w klasie.

CZEŚĆ 4. EDUKACJA „POPRAWIEZ ŚRODOWISKO” –
NATURALNE POMOCY DYDAKTYCZNE

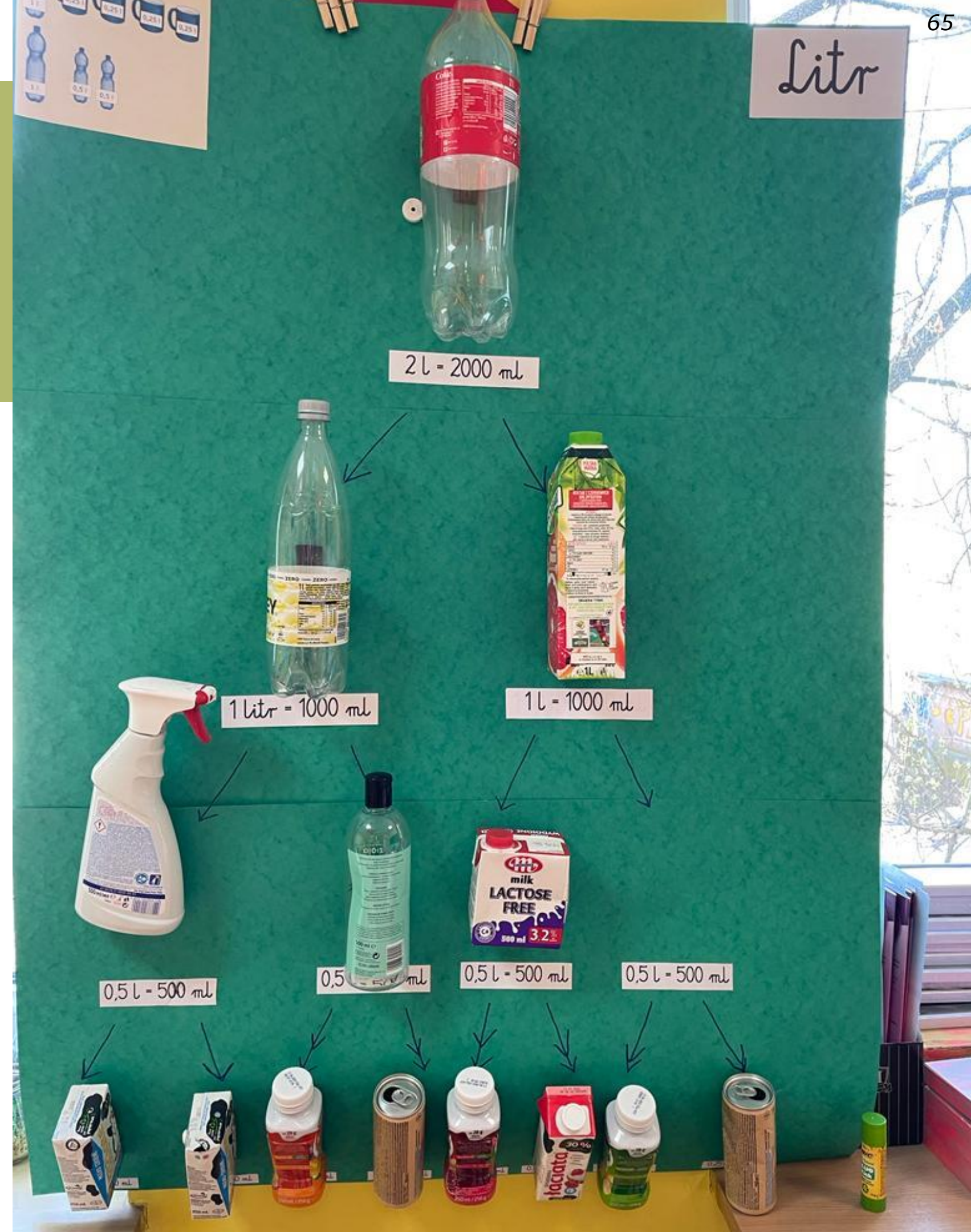
TABLICA DO NAUKI MIARY LITR

Potrzebne materiały:

bristol, klej na ciepło, stare opakowania, w tym jedna butelka 2 l, dwa opakowania po 1 l, cztery opakowania po 500 ml oraz osiem opakowań po 250 ml.

Przygotowanie:

Makieta przygotujemy razem z uczniami według wzoru ze zdjęcia.

TABLICA DO NAUKI MIAR: KILOGRAM, GRAM

Potrzebne materiały:

bristol, klej na ciepło, stare opakowania/pudełka o różnorodnej wadze.

Przygotowanie:

Makiety przygotowujemy razem z uczniami według wzoru ze zdjęcia.

PRZYGOTOWANIE NATURALNYCH FARB

- wyciskanie soków z owoców i warzyw przy użyciu wyciskarki (burak, malina, granat, jagoda, czerwona kapusta, szpinak)
- robienie wywarów poprzez zagotowanie roślin w niewielkiej ilości wody (czarna jarzyna, kora dębu, irysy, róża, nagietek, chaber)

Naturalne ścieżki sensoryczne do zajęć z wychowania fizycznego dla uczniów

Wspomaganie rozwoju małej motoryki w zakresie umiejętności pisania. Naturalne gniotki z mąki, kasz, makaronów.

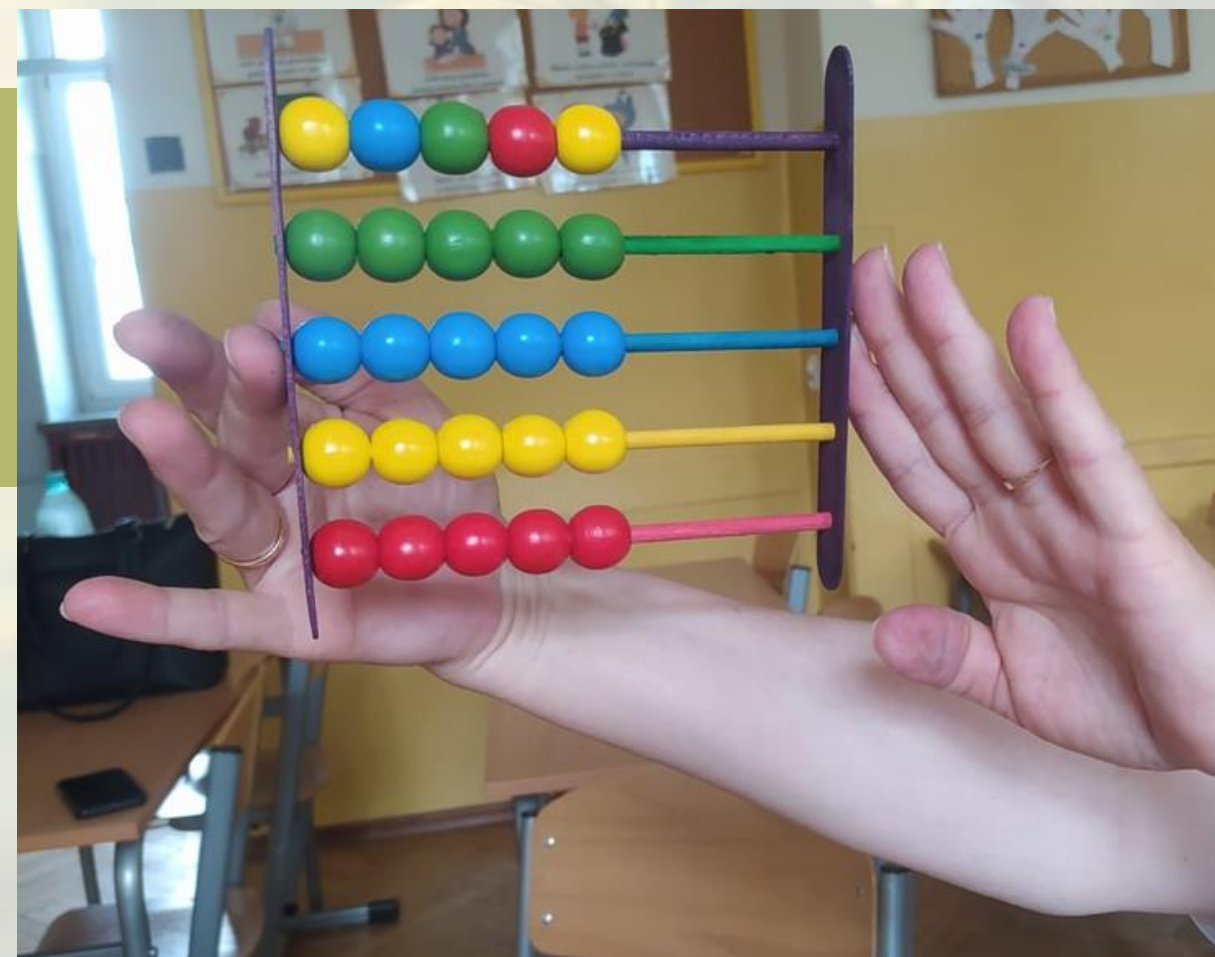
WZORY DO NAUKI LICZB LUB LITER

Do przygotowania
potrzebujemy kasze,
makarony, marker lub
patyczki drewniane i klej na
ciepło do stworzenia wzoru.

LICZYDŁA

Potrzebujemy: drewniane
kóleczka, makaron,
drewniane patyczki i klej
na gorąco

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Akademia
Pedagogiki
Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej
rok założenia 1922

UiA University
of Agder

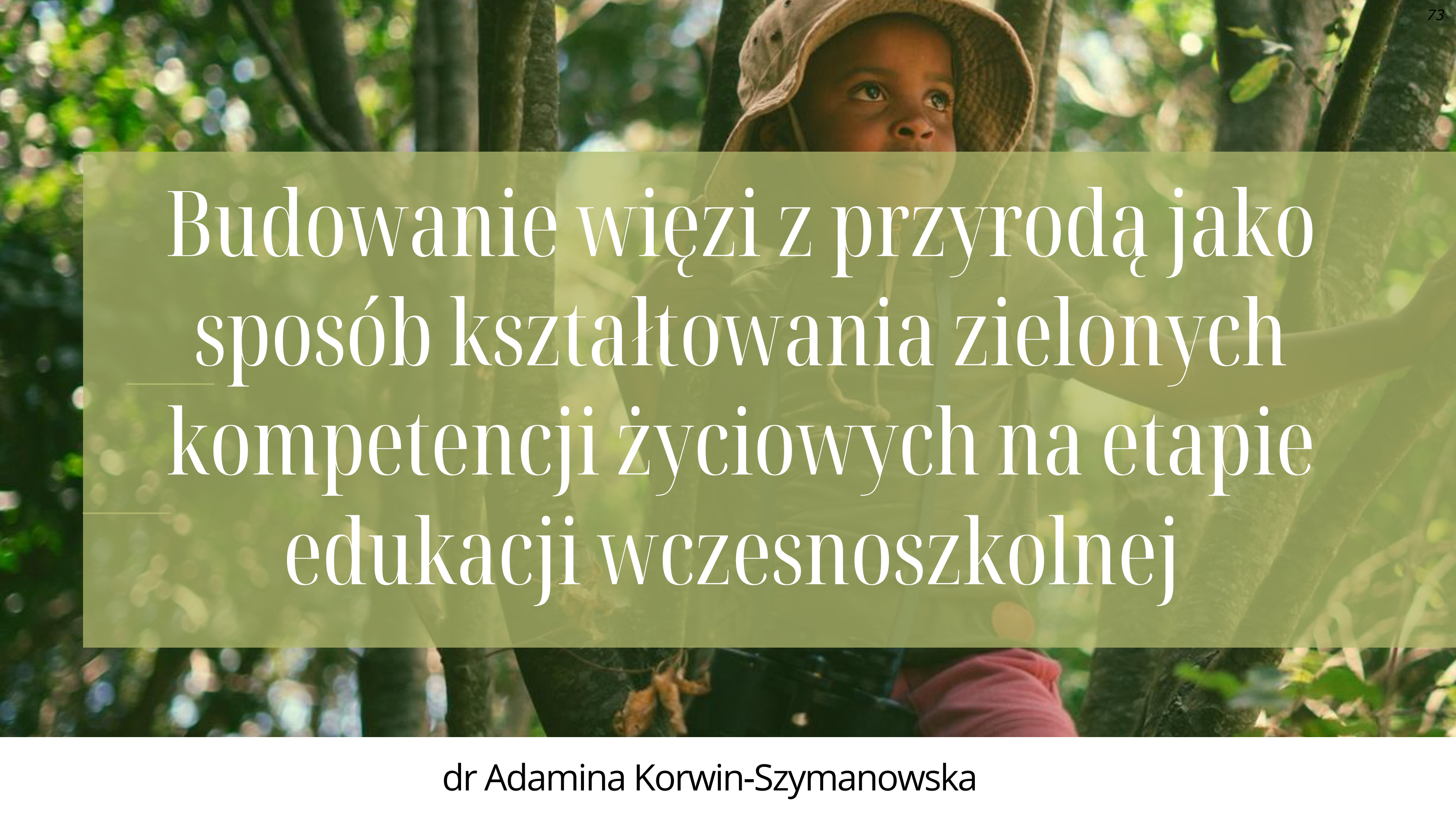
f r s e
Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

Zielony plecak szkolny dla klimatu Ziemi

SZKOLENIE DLA NAUCZYCIELI

MATERIAŁY SZKOLENIOWE PROJEKTU ZIELONY PLECAK SZKOLNY DLA KLIMATU ZIEMI. NUMER PROJEKTU: EOG/21/K4/W/0050W/0181
Zielony plecak szkolny dla klimatu Ziemi korzysta z dofinansowania o wartości 80 480 EURO otrzymanego od Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w ramach funduszy EOG

A young child wearing a hat, looking up in a forest. The child is positioned in the upper center of the frame, looking upwards with a curious expression. The background is a lush, green forest with sunlight filtering through the trees, creating a bokeh effect. The text is overlaid on a semi-transparent green rectangular area in the center of the image.

Budowanie więzi z przyrodą jako
sposób kształtowania zielonych
kompetencji życiowych na etapie
edukacji wczesnoszkolnej

dr Adamina Korwin-Szymanowska

dr ADAMINA KORWIN-SZYMANOWSKA

Psychopedagog kreatywności, filolog angielski. W pracy badawczej koncentruje się na uczeniu się przez doświadczanie; bliskie jej są społeczno-przyrodnicze aspekty zrównoważonego rozwoju; zakochana w *outdoor education*, pedagogice przeżyć i pedagogice przygody. Główne obszary badawcze: *outdoor education*, edukacja przyrodnicza, edukacja leśna, zrównoważony rozwój, zdrowie, wychowanie fizyczne. W projekcie pełni

funkcję Koordynatora do spraw ewaluacji i monitoringu oraz współpracy międzynarodowej.

Zielona edukacja

Jako odpowiedź na:

- deficyt kontaktu z naturą, o którym pisze Richard Louv w książce *Ostatnie dziecko lasu* (2014)
- konieczność poprawy zdrowia psychicznego, fizycznego, społecznego i duchowego
- post-covidową rzeczywistość

Budowanie więzi z przyrodą
jako sposób kształtowania
zielonych kompetencji życiowych
na etapie edukacji wczesnoszkolnej

Zielone kompetencje życiowe

A photograph of two young children, a boy and a girl, sitting on the ground in a park or forest. They are surrounded by fallen autumn leaves. The boy is on the left, wearing a plaid shirt, and the girl is on the right, wearing a white sweater. They appear to be playing together, possibly collecting leaves or examining them. The background is a soft-focus forest with trees and more leaves.

rozumiane są jako zestaw określonych umiejętności, postaw i wiedzy, które kształtują podmiotowe bycie jednostki w świecie w harmonii z otaczającym środowiskiem, pozwalając na podejmowanie działań na rzecz przyrody w celu skutecznego radzenia sobie z wyzwaniami w zakresie zmian środowiskowych; u ich podstaw leży głęboka relacja łącząca człowieka z naturą.

PRZYKŁADOWE STRATEGIE ROZWIJANIA ZIELONCH KOMPETENCJI ŻYCIOWYCH

**NATURE-BASED
MINDFULNESS**

**STEM
STEAM
STREAM**

LAND ART

**NATURA
W KUCHNI**

**OGRÓD
PRZYSZKOLNY
Z HORTITERAPIĄ
W TLE**

SHINRIN-YOKU

**NAUKOWE
BADNIE
PRZYRODY**

**EKO
-EMPATIA**

NATURE-BASED MINDFULNESS

— to działania łączące środowisko naturalne z mindfulness lub innymi technikami kontemplacyjnymi, pomagającymi ludziom w sposób świadomy odkrywać i rozwijać bliższą więź ze środowiskiem

POLOWANIE NA WIOSNĘ

Chodźmy na spacer.
Co możemy odkryć?

Rozejrzyj się dookoła

- KROPLE DESZCZU. Jaki mają kształt? Narysuj.
- DŹDŻOWNICA. Jaką ma długość? Zmierz.
- COŚ RÓŻOWEGO. Co to? Zrób zdjęcie.
- SIEĆ PAJĘCZA. Co się w nią złapało? Zapisz.
- KWITNĄCE KWIATY. Jakie? Narysuj.
- COŚ WZRUSZAJĄCEGO. Co to?
- COŚ PRZYWOŁUJĄCEGO WSPOMNIENIE
- COŚ DZIKIEGO JADALNEGO. Co to?
- COŚ MIĘKKIEGO. Co to?
- COŚ TYLKO TWOJEGO

A photograph showing a person's hands planting small green seedlings into a raised garden bed. The bed is filled with dark, rich soil and is bordered by wooden planks. A black seedling tray is visible on the right side of the bed. The person is wearing a red bracelet and a watch on their left wrist. The scene is set outdoors in bright sunlight.

OGRÓD PRZYSZKOLNY Z HORTITERAPIĄ W TLE

Co można zaproponować dzieciom?

- projektowanie ogrodu szkolnego (np. ziółowy, warzywny, kwiatowy, dla motyli itd.)
- wykonanie rabat i donic
- sadzenie różnorodnych roślin, robienie rozsad
- pielęgnacja ogrodu
- obserwacja cyklu życia roślin
- obserwacja zwierząt bezkręgowych i kręgowych
- robienie domków dla owadów, domków dla jeży
- obserwacja przyrody nieożywionej (pogoda, chmury, opady atmosferyczne itp).

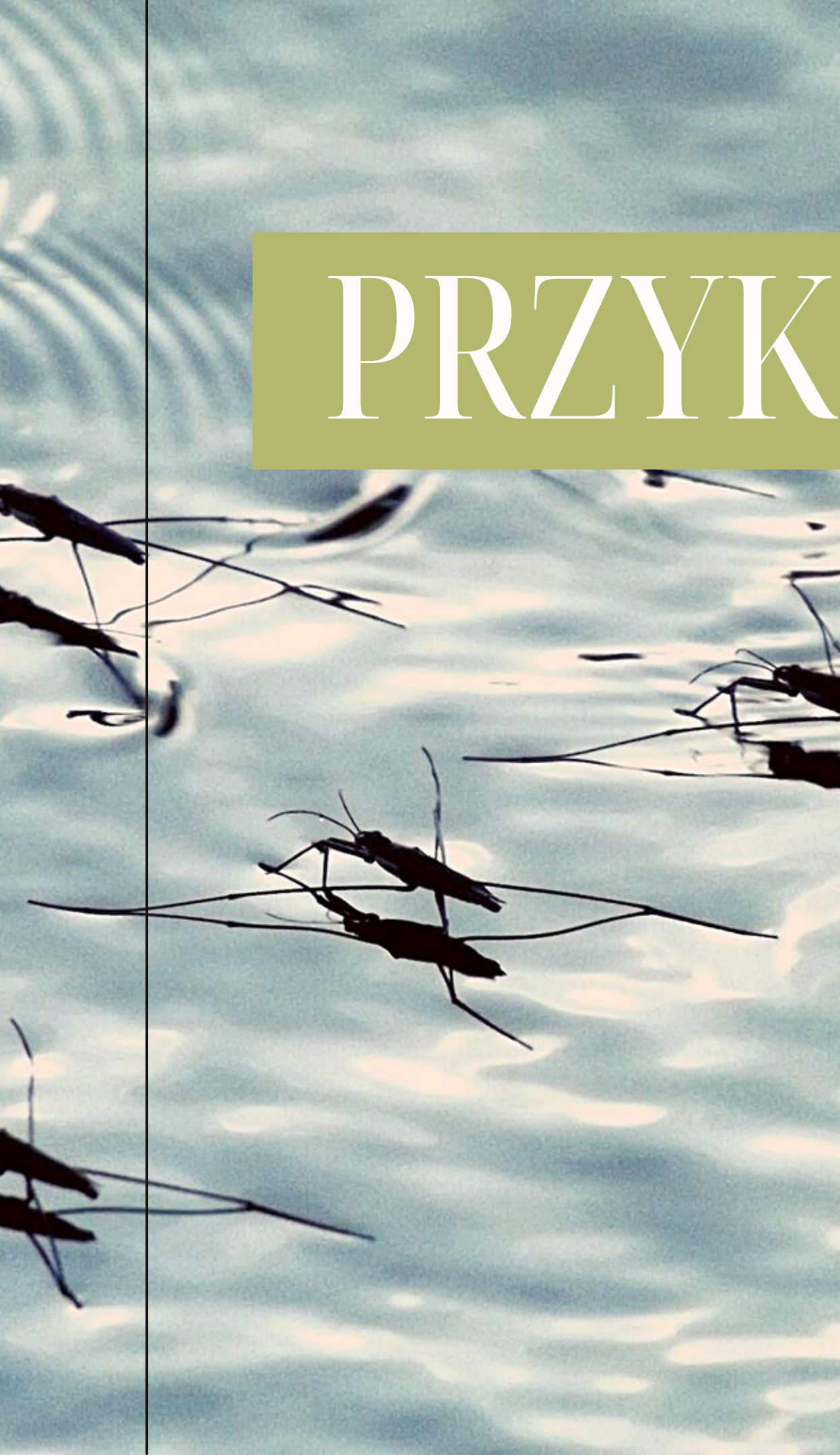

STEM – STEAM – STREAM

PRZYKŁADOWE INSPIRACJE

— Dlaczego nartnik nie tonie?
Dlaczego ptaki latają?
Która gałąź utrzyma wspinające się dziecko?
Gdzie w przyrodzie jest symetria?
Jak zwierzęta przygotowują swoje „domy”?
Jak stworzyć naturalne barwniki?

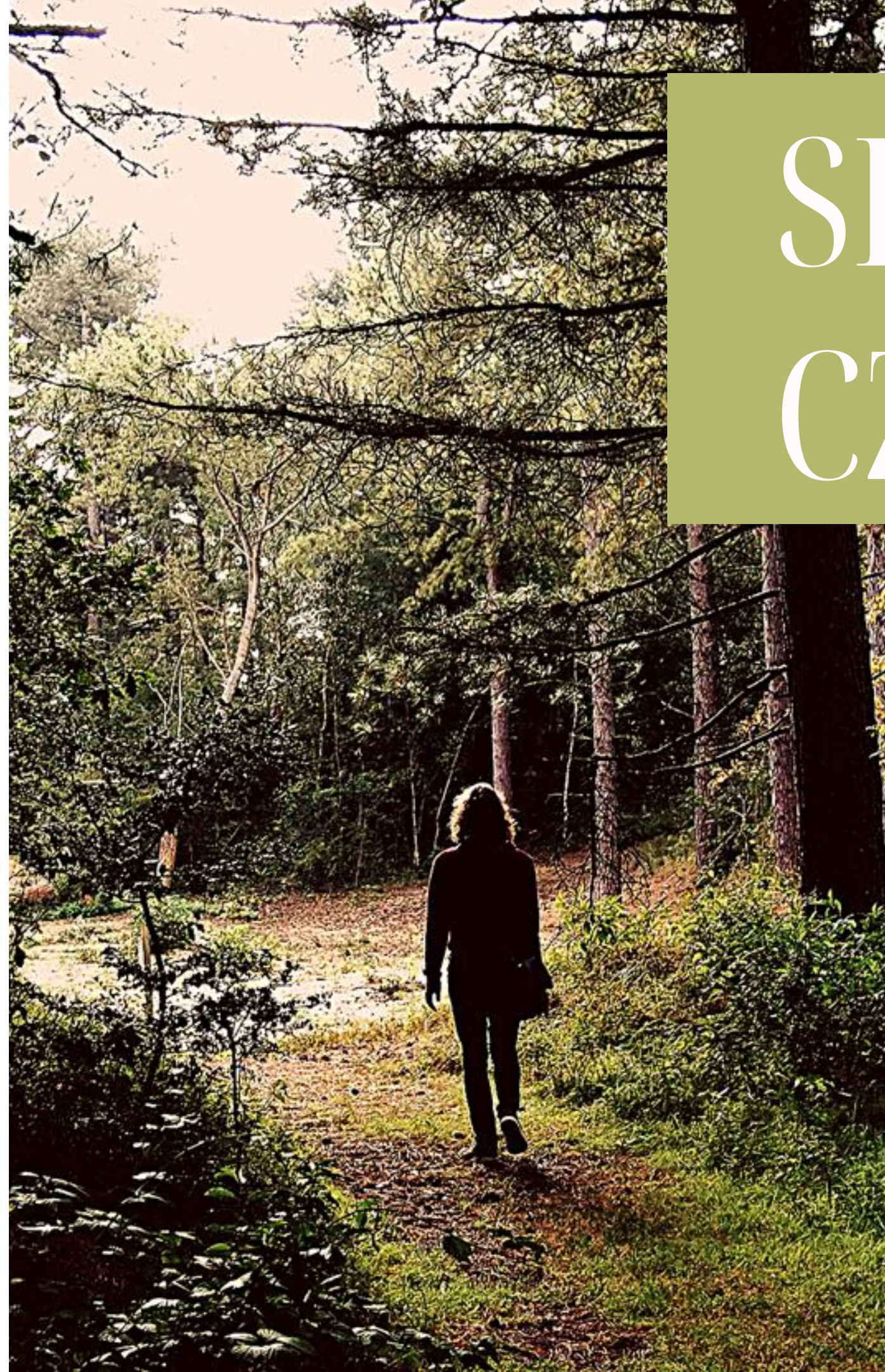
Te przykładowe pytania wpisują się w koncepcję STEAM.

CZYM JEST STEAM?

- Koncepcja STREAM wywodzi z się z amerykańskiego podejścia STEM;
- rozwija umiejętności w zakresie nauki (Science), technologii (Technology), inżynierii (Engineering) i matematyki (Mathematics);
- z czasem, do powyższych obszarów włączono sztukę (Arts), a następnie robotykę (Robotics), co integrowało nauki ścisłe z umiejętnościami społecznymi, proinnowacyjnymi, krytycznym myśleniem i wyciąganiem wniosków.

SHINRIN-YOKU, CZYLI KĄPIEL LĘŚNA

A photograph of a person walking away on a forest path. The person is seen from behind, walking on a dirt path covered with fallen leaves. The forest is dense with tall trees and green foliage. The lighting suggests it might be late afternoon or early morning.

to praktyka powolnego chodzenia po lesie o różnych porach dnia, która angażuje wszystkie zmysły i oddziałuje na organizm człowieka i jego samopoczucie.

MOC LASU

— to przykładowe karty do leśnych medytacji i kąpiele leśnych stworzone przez Joannę i Przemka Węglowskich, certyfikowanych przewodników kąpiele leśnych.

LAND ART

- To ruch artystyczny, który zaczął rozwijać się w latach 60. i 70. XX wieku w Stanach Zjednoczonych.
- Cechą charakterystyczną tego okresu było tworzenie sztuki, która miały zaspokoić potrzeby muzeów, galerii, wpływowych kuratorów i krytyków, a popularność i miejsce prezentacji dzieła niejednokrotnie decydowały o jego poziomie.
- Jednocześnie to był czas, kiedy rozpoczął się rozwój ekologii, a zmiany w mentalności miały bezpośredni wpływ na ówczesną scenę artystyczną.

INSPIRACJA

Zaproponujmy dzieciom spacer, w czasie którego będzie można stworzyć dzieło z naturalnych komponentów, mieszczących się w ramach konkretnej kategorii:

- coś w kolorze żółtym / zielonym / czerwonym...
- coś miękkiego / twardego / grubego / chudego...
- coś niejadalnego / jadalnego / smacznego dla ptaków
- coś przyciągającego / interesującego / zadziwiającego
- coś relaksującego / angażującego...
- coś do oswojenia / do podejmowania ryzyka...
- coś nieprzyjemnego...
- coś przywołującego wspomnienia / skojarzenia
- coś pachnącego itp.

NAUKOWE BADANIE PRZYRODY

- Obserwacje przyrody dostarczają dzieciom wielu cennych informacji na temat przedmiotu obserwacji.
- Ich prowadzenie nie tylko pogłębia wiedzę merytoryczną o środowisku naturalnym, ale także uczy zaangażowania, sumienności, rzetelności, odpowiedzialności, wytrwałości czy pokonywania bezczynności.
- Wzmacnia to samodzielność dzieci oraz pozwala doświadczać i uczyć się myślenia przyczynowo-skutkowego.

HODOWLA MOTYLI

<https://farmamotyli.pl/>

NATURA W KUCHNI

— wspólne gotowanie to szereg korzyści rozwojowych

DZIKIE ROŚLINY JADALNE

Już od przedwiośnia warto zachęcać dzieci do poznawania dzikich roślin jadalnych, wskazując na ich aspekty zdrowotne, ucząc rozpoznawania i wykorzystywania w kuchni jako zdrowych składników naszej diety.

podagrycznik

jasnota
purpurowa

fiołki

pokrzywa

KILKA ZASAD

**Pamiętajmy, że
dzieci zbierają
rośliny pod opieką
osoby dorosłej.**

Zbieramy...

- tylko to, co znamy
- tyle, ile potrzebujemy
- tylko to, co zużyjemy
- maksymalnie 20–25% z jednego stanowiska
- w taki sposób, by roślina mogła sama dalej funkcjonować
- w pogodny dzień do południa
- pędy równomiernie
- z czystych terenów

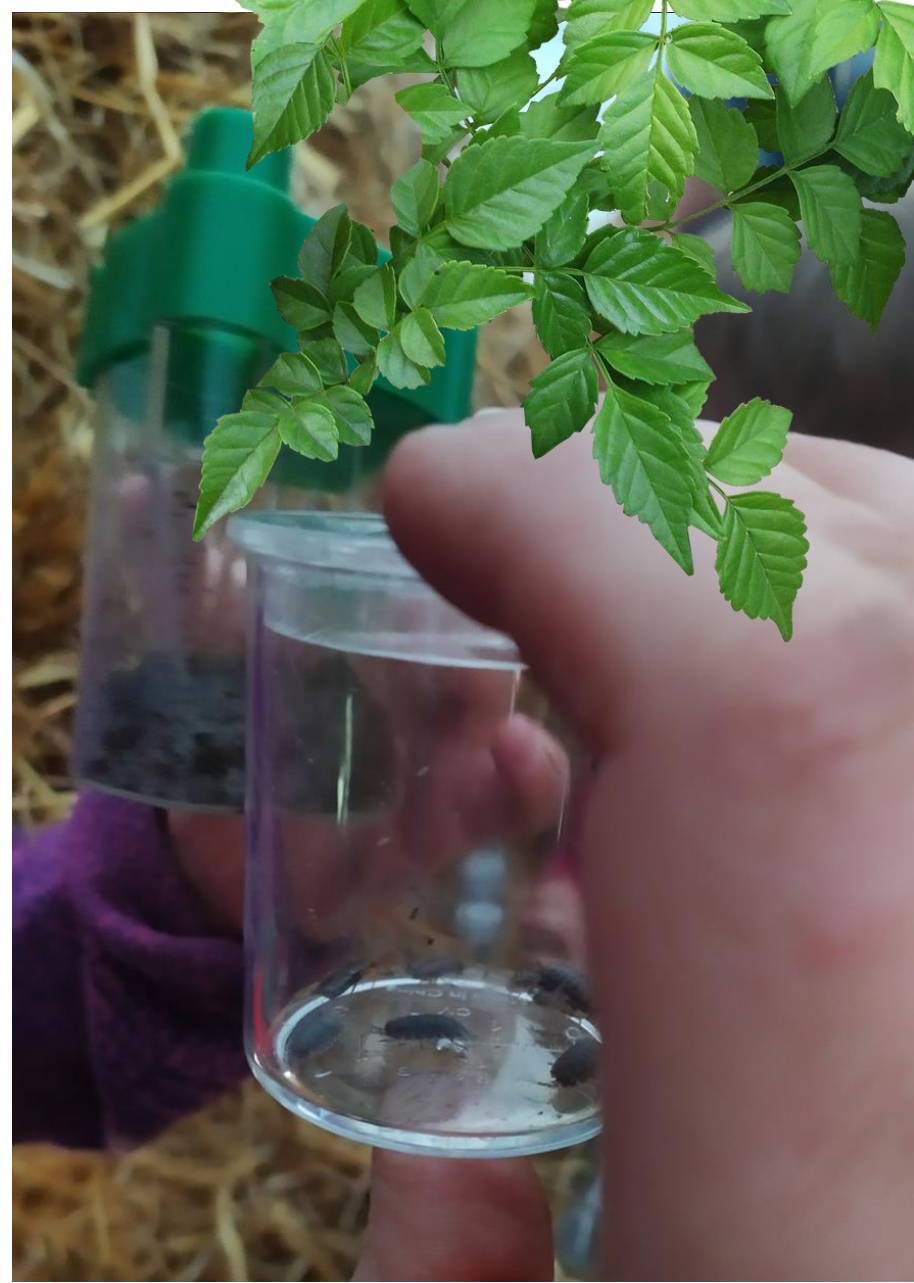
Nie zbieramy...

- roślin objętych ochroną
- w miejscach objętych ochroną

EKO-EMPATIA -W ŚWIECIE ZWIERZAT-

- Kim-Pong Tam (2013) definiuje empatię wobec natury jako zdolność do emocjonalnego postrzegania i rozumienia natury, zwłaszcza natury, w której mamy do czynienia z problemami środowiskowymi.
- Dean Fido i Miles Richardson (2019) interpretują empatię jako połączenie zdolności poznawczych i emocjonalnych do łączenia się z naturą.
- Zdaniem Kandaurova i Lee (2019) osoby o silnej empatii wobec przyrody będą zwracać większą uwagę na problemy natury, będą potrafić myśleć z jej perspektywy i chętniej nawiązywać bliskie więzi z naturą.

PRZYKŁADOWE POMOCE DYDAKTYCZNE

KARTY EDUKACYJNE

BALLOON VOLLEYBALL

Divide your play area in two
 using a long rope, stick, etc.
 Prop up a balloon to use as a
 volleyball. Each person
 on e

The ball
 provided are
 not touch
 player mis

This can easily be
 a crown as well
 and wrap it
 to make
 around

BUILD A TENT

MATERIALS: ROPE, BED SHEET, LARGE BLANKET, CLOTHES PEDESTALS OR ROCKS OR HEAVY OBJECTS

String a rope between trees. Drape a sheet of rope so it hangs even either side. Use clothes to secure. Pull out the of the sheet and weigh down with rocks or other heavy items.

Can you make
 other objects
 of paper over the
 crayon and rub
 the paper until
 the leaf appears
 like leaves of various
 sizes and shapes.
 on a flat surface.
 of paper and rub
 crayon and rub
 the paper until
 the leaf appears

EIGHT P
 BRIN

OUTSIDE EDITION

BUSY IDEAS FOR BORED KIDS

50 ACTIVITY CARDS

MAKE A FAIRY GARDEN

MATERIALS: PLANTS, TWIGS, FLOWERS, PEBBLES, MARBLES, ANY SMALL DECOR ITEMS YOU CAN FIND IN OR OUT OF THE HOUSE

Attract a fairy to your garden by making a mini garden just for them!

Gather some small twigs, greenery, small stones and pebbles, or anything you might want to use as decor

ect leaves of various
 es and sizes. Place a leaf
 a flat surface. Put a sheet
 of paper over the leaf. Take a
 crayon and rub it gently over
 the paper until the image of
 the leaf appears.
 Can you make rubbings
 other objects? Try differ

PA

MATER

OF WA

ROLL

Colle

old p

trays

arou

out

larg

star

with

the

BACKYARD BUGS

101 FLASHCARDS

for Discovering Insects

TODD TELANDER

POLY...
MOT...

ANT

ATER

BACKYARD BUGS
101 FLASHCARDS
 for Discovering Insects

TODD TELANDER

LADYBIRD BEETLE

LATIN NAME:
Hippodamia convergens
 Beetle order
 LENGTH: Up to 3/8"

BLACK ANTER ANT

LATIN NAME:
Formica ruginodis
 Butterfly and Moth order
 WINGSPAN: up to 1 1/2"

GOLDENROD CRAB SPIDER

LATIN NAME:
Misumena vatia
 Spider order
 SIZE: up to 3/8" (body without legs)

CO

LATIN NAME:
Strymon melinus
 Butterfly and Moth order
 WINGSPAN: 1" to 1 1/2"

BLACK WIDOW

LATIN NAME:
Larx tarentula
 Spider order
 SIZE: up to 1/2"

HONEY BEE

LATIN NAME:
Apis spp.
 Bee and Wasp order
 LENGTH: up to 3/8"

BOX ELDER BUG

LATIN NAME:
Boisea trivittata
 True Bug order
 LENGTH: up to 1/2"

FIELD CRICKET

LATIN NAME:
(many species)
 Cricket and Grasshopper order
 LENGTH: up to 1 1/2"

FRESHWATER LEECH

LATIN NAME:
Macrobdella decora
 Leech class
 SIZE: up to 2"

PAINTER

LATIN NAME:
Pyrrhus niger
 Beetle order
 LENGTH: up to 1/2"

WINGS

LATIN NAME:
Phaenocarpa
 Butterfly and Moth order
 WINGSPAN: up to 1 1/2"

Team Games

Zip Zap Boing

A great ice-breaker that builds concentration, memory and quick reflexes

1. In this game, everyone stands in a circle, throwing an imaginary ball from person to person along with a gesture and a word. You say 'Zip' when you pass the ball next to you, on your left or right, hands out as if passing a ball.
2. You say 'Zap' when you respond with either a Zip Zap Boing or a word.
3. You say 'Boing' when you respond with either a Zip Zap Boing or a word.
4. You say 'Boing' when you respond with either a Zip Zap Boing or a word.

Ant Trail

Marvel at the incredible achievements of ants in this wonderful role-playing walk

1. Plan the route for the walk and tell the group about the amazing world of ants, especially their different roles within the colony (queens, drones, workers and soldiers), and how they work as a team.
2. Tell everyone that today they will be worker ants foraging for food and building materials to take back to the nest. They will walk in a line, one in front of the other, just like ants leaving a pheromone trail.
3. Ants lined up, head off on your walk. The first ant in the line finds an object to collect. Before running back to the nest, they pick it up. The next ant in line collects something different. They can each collect more than one object.
4. Take screenshots of the objects you have been found for. Discuss about why they might help the colony.

Team Games

Mud Faces

A wonderfully creative, liberating activity that brings the forest alive in a whole new way

Kit: trowels/small spades • small buckets • water

1. Encourage the children to talk about their ideas for a mud face before letting them head off to gather materials. Nothing uprooted or picked. Perhaps acorns for eyes, leaves for ears, sticks for mouths, or ferns for hair - let them decide!
2. Once they've gathered all they need, have them dig out enough soil from the ground to quarter-fill their bucket. Then slowly add water until the mud is the consistency of workable clay.
3. All the makers should find a tree where their creation will live. Invite the children to take a good handful of mud from their bucket and shape it into a ball, before splatting it firmly on the tree trunk.
4. Once the ball is stuck, the creative magic begins. Let each child work on their face as they wish. Encourage the children to talk about their faces. And don't forget to clean up before you leave!

Connecting to Nature

Ice Orb

Stick Frames

Capture an experience of nature with a homemade wooden frame

Kit: string • scissors • art materials

1. Gather four sturdy sticks each. Cut four lengths of string roughly 30cm (a foot) long to bind each of the corners.
2. Lay two sticks across the other at a right angle, to form the arms of a cross. Take the string and tie a double overhand knot underneath the vertical stick at the corners.
3. Use the crossed sticks as a compass; bring the string to the east side of the horizontal stick, then the north side of the vertical stick, then the west side of the horizontal stick, then the south side of the vertical stick. Repeat this process, pulling the string tightly. Finish with a double overhand knot to secure any excess string.
4. Lay the other two sticks across the frame, one inside the frame, one outside.

Dampers

Nothing quite like cooking your own campfire and then eating it!

Kit: small mixing bowls • self-raising flour • water • salt • butter • jam

1. Find a stick that's roughly the length of your arm, and as thick as your thumb. Wrap a piece of aluminum foil around it to protect it from the fire.
2. Mix together roughly 90g (3/4oz) of self-raising flour with 30ml (2 tbs) water and knead with your hands until it feels like pizza dough. Roll it into two pieces.
3. Roll a sausage shape between your hands at the top of the foil, twist the ends around the stick.
4. Lay the dampers over a fire, with the foil side facing up. Cook for 10-15 minutes, until the dampers are golden brown and the foil is charred. Enjoy!

Forest Crafts

Nature's Headdresses

Nature provides all the materials you need for these wonderful headdresses, an activity that never fails to unfold into many performances!

Kit: long strips of sturdy plain and coloured card, 10cm (4in) wide • scissors • double-sided tape • stapler

1. Choose a length of card each. Measure to make sure it fits around your head with a little overlap.
2. Stick a length of double-sided tape lengthways along the centre of the card. When ready to stick items on, peel back the protective strip.
3. The group now goes off to search the forest floor for natural decorations for their headdresses. Items can be anything that sticks to the card. Items can be anything that sticks to the card. Items can be anything that sticks to the card.

Survival Skills

Baked Apples

A popular camping activity that develops foraging and cooking skills

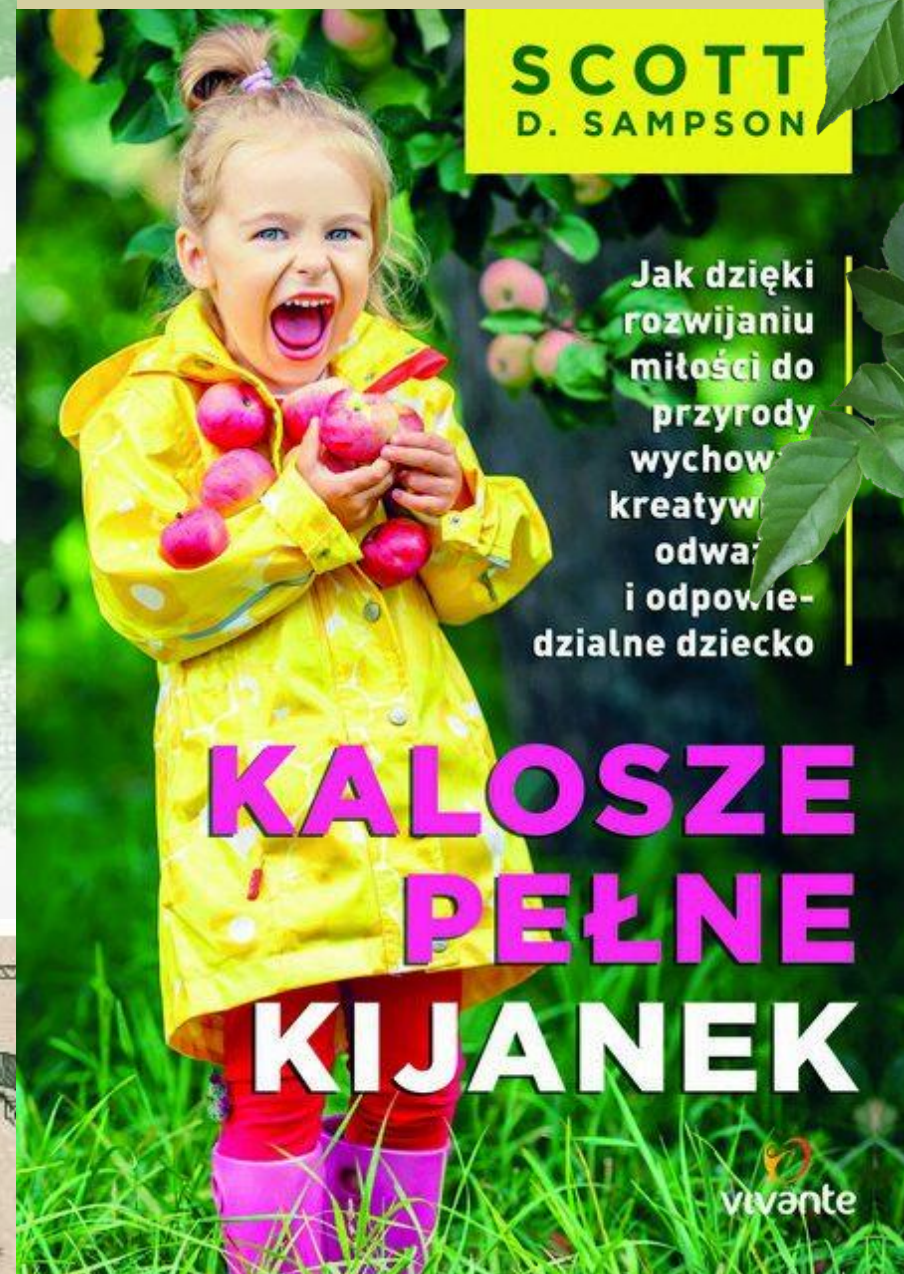
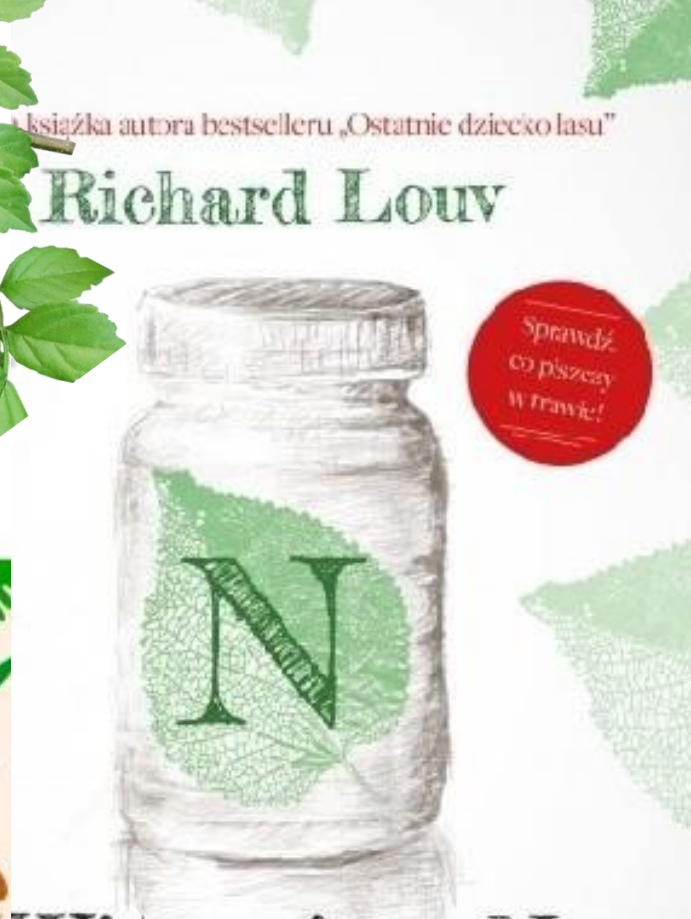
Kit: 10 apples • 100g (3.5oz) butter • 100g (3.5oz) sugar • 100g (3.5oz) raisins • 100g (3.5oz) sultanas • 100g (3.5oz) currants • 100g (3.5oz) dried fruit • 100g (3.5oz) nuts • 100g (3.5oz) seeds • 100g (3.5oz) herbs • 100g (3.5oz) spices

1. Wash and core the apples. Cut a small hole in the top of each apple, and remove the core.
2. Mix the butter, sugar, raisins, sultanas, currants, dried fruit, nuts, seeds, herbs, and spices together.
3. Spoon the mixture into the hole in the apple, and push it down to the bottom.
4. Place the apples in a large pot or over a campfire. Cook for 15-20 minutes, until the apples are soft and the mixture is bubbling.
5. Enjoy!

LITERATURA

Ligia Tuszyńska
Anna Witkowska-Tomaszewska

TOM I

ZIELONA EDUKACJA WCZESNOSZKOLNA

wprowadzenie
teoretyczne

Anna Mikler-Chwastek
Jan Amos Jelinek
Adamina Korwin-Szymanowska

TOM II

ZIELONA EDUKACJA I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ W NAUCZANIU POCZĄTKOWYM

w praktyce
szkolnej

NASZE PUBLIKACJE

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

1 / 117

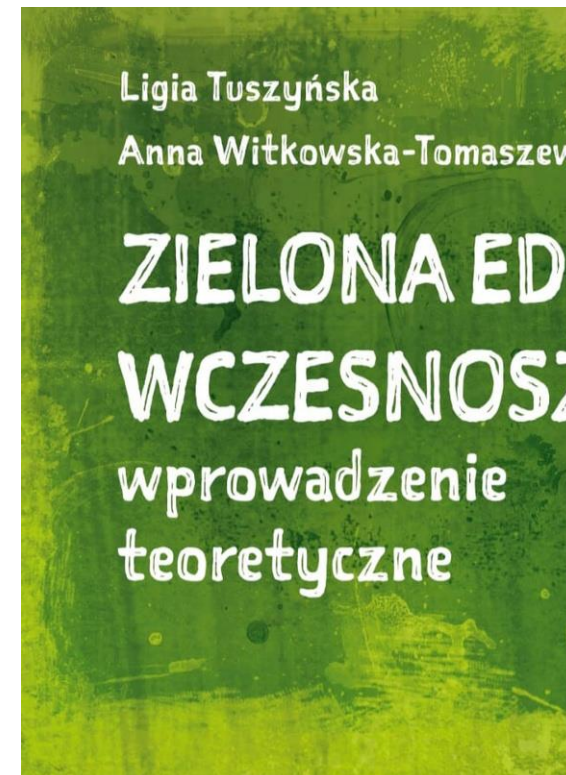
WYDAWNICTWO AKADEMII PEDAGOGIKI SPECJALNEJ im. Marii Grzegorzewskiej

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

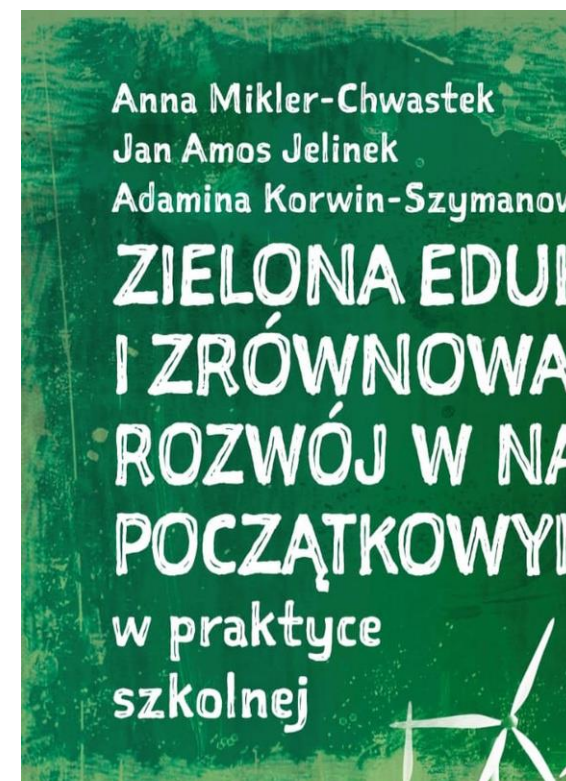

WYDAWNICTWO AKADEMII PEDAGOGIKI SPECJALNEJ im. Marii Grzegorzewskiej

DO POBRANIA

http://www.aps.edu.pl/media/npjhirnj/plecak_1-popr-kolor-31-08.pdf

http://www.aps.edu.pl/media/wl4h4t11/plecak_2-150.pdf

KONTAKT DO AUTORÓW

— prof. Ligia Tuszyńska
ltuszynska@aps.edu.pl

— prof. Jan Amos Jelinek
jajelinek@aps.edu.pl

— dr Anna Mikler-Chwastek
amiklerchwastek@aps.edu.pl

— dr Adamina Korwin-Szymanowska
akorwin@aps.edu.pl

— dr Anna Witkowska-Tomaszewska
awitkowska@aps.edu.pl

ODWIEDŹ NAS NA FACEBOOKU

<https://www.facebook.com/profile.php?id=10008318719603>

PODZIĘKOWANIA

— dla szkół biorących udział w projekcie Zielony Plecak, Polnej Edukacji, Mocy Lasu, Wilderways Forest School (Brighton, Wielka Brytania) oraz innych podmiotów, które wyraziły zgodę na wykorzystania zdjęć zrobionych w trakcie realizacji zielonej edukacji.

Dziękujemy!

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Akademia
Pedagogiki
Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej
rok założenia 1922

UiA University
of Agder

f r s e
Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

Zielony plecak szkolny dla klimatu Ziemi

SZKOLENIE DLA NAUCZYCIELI

MATERIAŁY SZKOLENIOWE PROJEKTU ZIELONY PLECAK SZKOLNY DLA KLIMATU ZIEMI. NUMER PROJEKTU: EOG/21/K4/W/0050W/0181
Zielony plecak szkolny dla klimatu Ziemi korzysta z dofinansowania o wartości 80 480 EURO otrzymanego od Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w ramach funduszy EOG

Przyroda nieożywiona: woda, klimat i pogoda

prof. dr hab. Jan Amos Jelinek

dr hab. JAN AMOS JELINEK, prof. APS

Nauczyciel akademicki. Zajmuje się badaniem rozwoju poznawczego dzieci oraz badaniem skuteczności organizowanych sytuacji edukacyjnych w zakresie edukacji technicznej (zapoznavanie dzieci z działaniem urządzeń), edukacji przyrodniczej (przeważnie przyrody nieożywionej) oraz edukacji matematycznej. Realizuje badania dla ustalenia rozwoju poznawczego dzieci i prowadzi projekty wdrożeniowe w zakresie wspomagania dzieci w rozwijaniu uzdolnień technicznych. W projekcie pełni funkcję Koordynatora do spraw organizacji.

A photograph of a multi-story apartment building with balconies, surrounded by a green lawn and trees. The building has a light-colored facade and several balconies with railings. Some balconies have plants or laundry hanging on them. The lawn in front of the building is well-maintained with several small trees and bushes. In the background, there are other buildings and a clear sky.

Kodowanie miesięcznej
pogody widocznej za oknem

Kodowanie pogody widocznej
na elektronicznej stacji pogody

MÓJ PIERWSZY KALENDARZ

MIESIĄC

Styczeń
Luty
Marzec
Kwiecień
Maj
Lipiec
Sierpień
Wrzesień
Październik
Listopad
Grudzień

DZIEŃ

Poniedziałek

DATA

0 9

MIESIĄC

Czerwiec

POGODA

Stonecznie

PORA ROKU

Lato

DNI TYGODNIA

Wtorek
Środa
Czwartek
Piątek
Sobota
Niedziela

DATY

1 1 2 2
3 4 5 6
7 8

PORY ROKU

Jesień Zima

PORY ROKU

Wiosna

POGODA

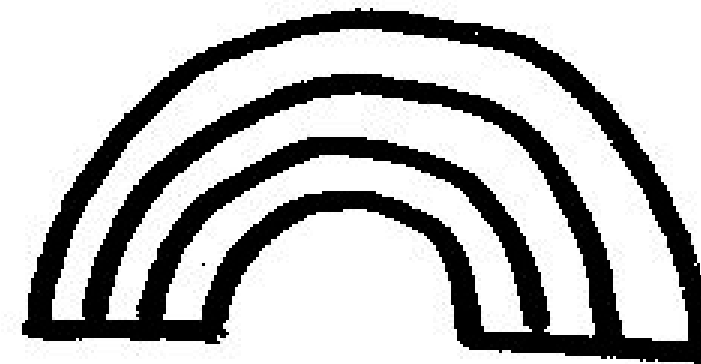
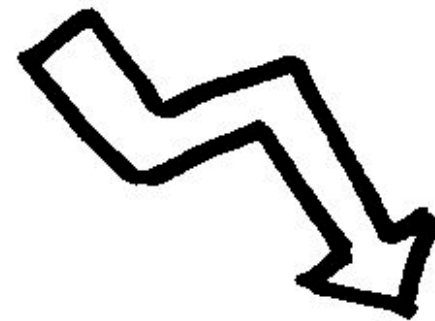
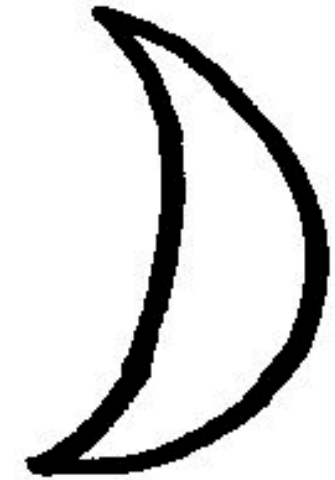
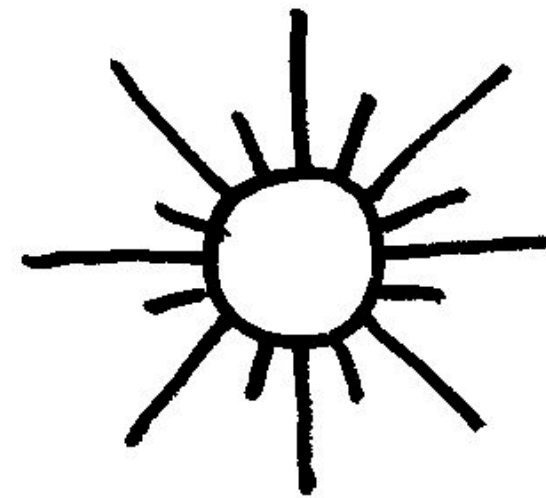
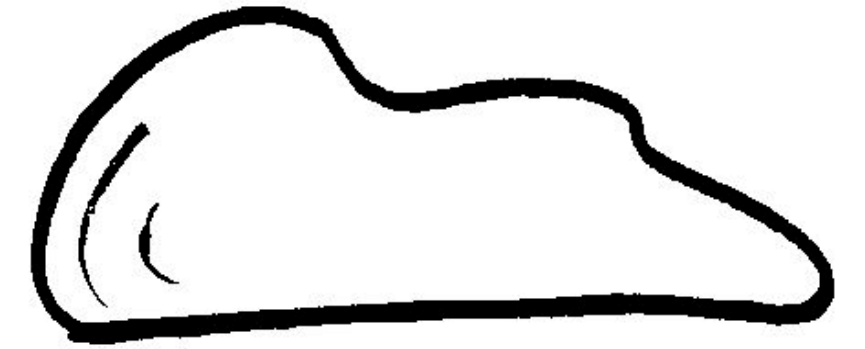
Pochmurno Deszcz Zachmurzenie częściowe Wiatr Śnieg

Robimy własny kalendarz pogody
(obserwacja techniką próbek
czasowych)

Gotowe zestawy

Własne ikony zjawisk pogodowych

Można je dowolnie łączyć ze sobą

- Plan działania:**
- 1. Narysuj / wydrukuj gotowe ikony**
 - 2. Pokoloruj**
 - 3. Zalaminuj i potnij**
 - 4. Podklej magnes**

Faza 1. Pierwsze obserwacje (ok. 2 tyg.)

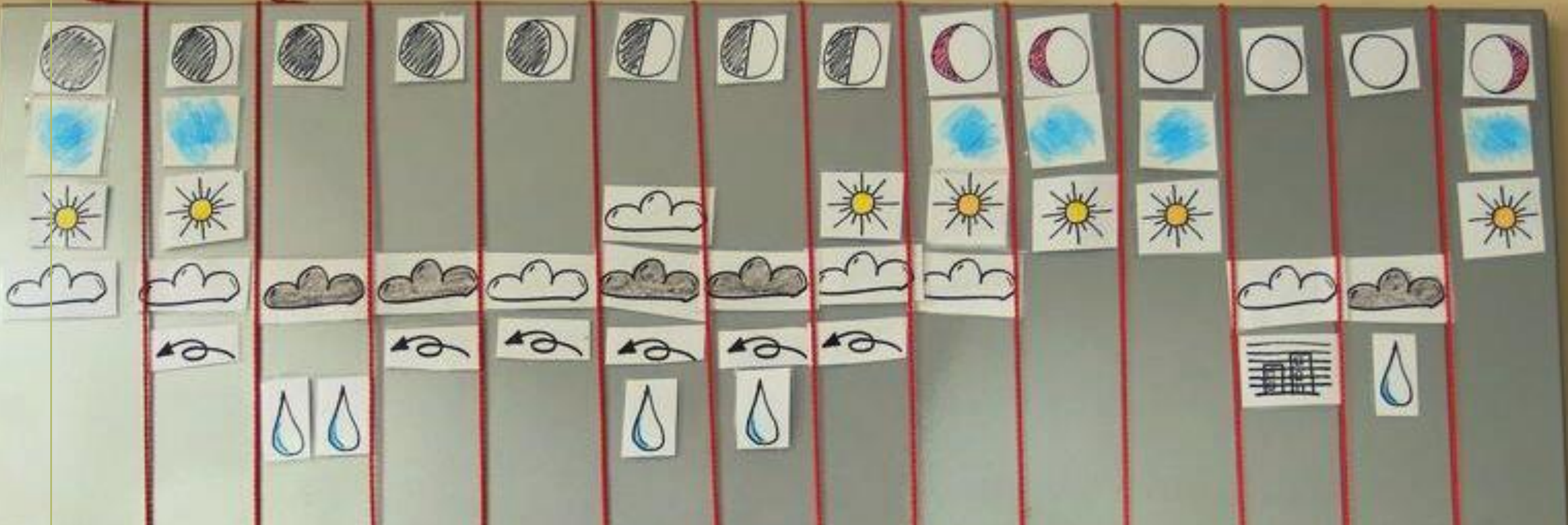
Stajemy przy oknie.

- Czy widać chmury na niebie? Jakiego są koloru?
- Czy widać słońce? Z której strony świeci?
- Czy można zobaczyć błękit nieba?
- Czy widać Księżyc na niebie? Jaki ma kształt?

Przedstawienie obrazków:

- To jest słońce...
- To jest chmura...
- Tworzymy rysunek z tych elementów pogody, które widać na niebie

Przykładowy dwutygodniowy kalendarz pogody

Faza 2. Pierwsze wnioski budowane przez nauczyciela

Po pierwszym tygodniu notowania stanu pogody nauczyciel może zwrócić się do dzieci o opisanie stanu pogody.

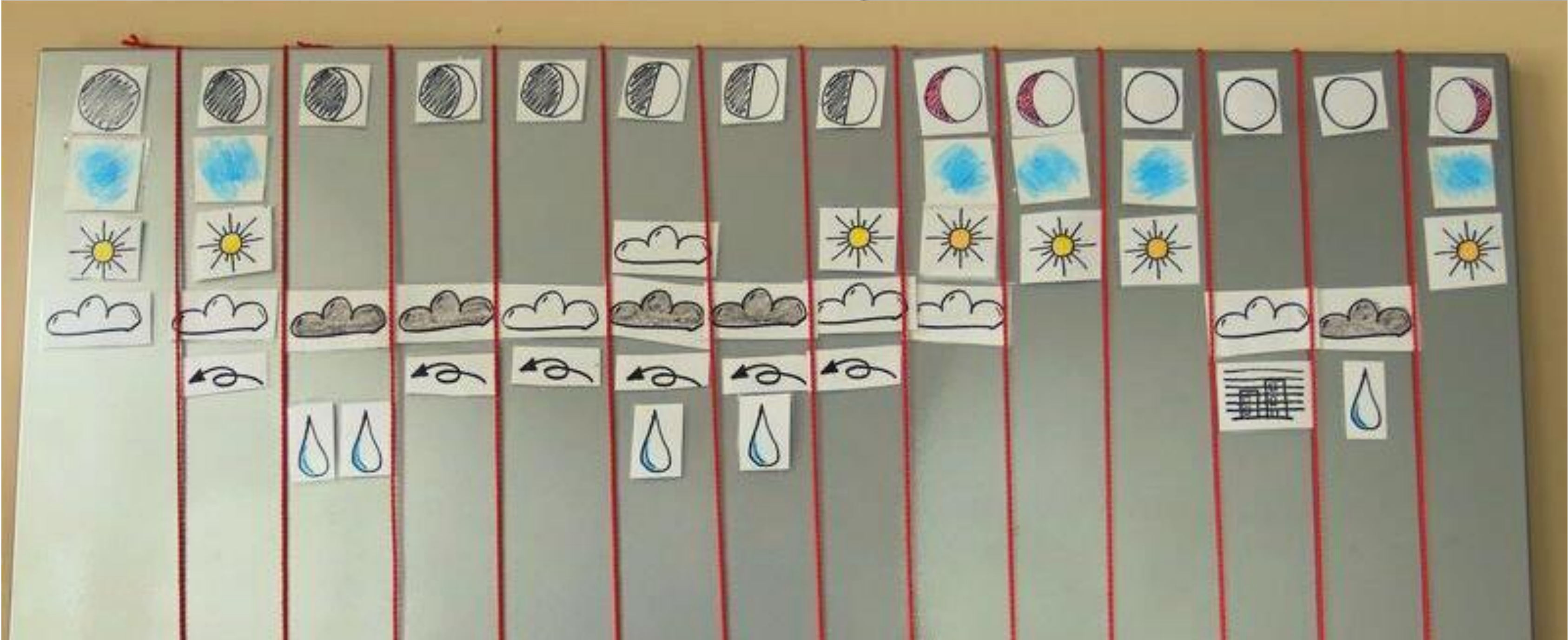
- *jaka była pogoda tydzień temu... (np. poniedziałek)?*
- *jaka była pogoda we wtorek..., środę..., czwartek...?*

Przykładowe wnioski

- *deszcz padał tylko wtedy, gdy były chmury na niebie,*
- *tęcza pojawiła się wtedy, gdy świeciło słońce i padał deszcz*

W wyniku dalszych obserwacji wnioski te będą rozszerzane przez nauczyciela

Ćwiczenie. Jakie wnioski można wyciągnąć?

Powodzenie tej fazy programu zależy od:

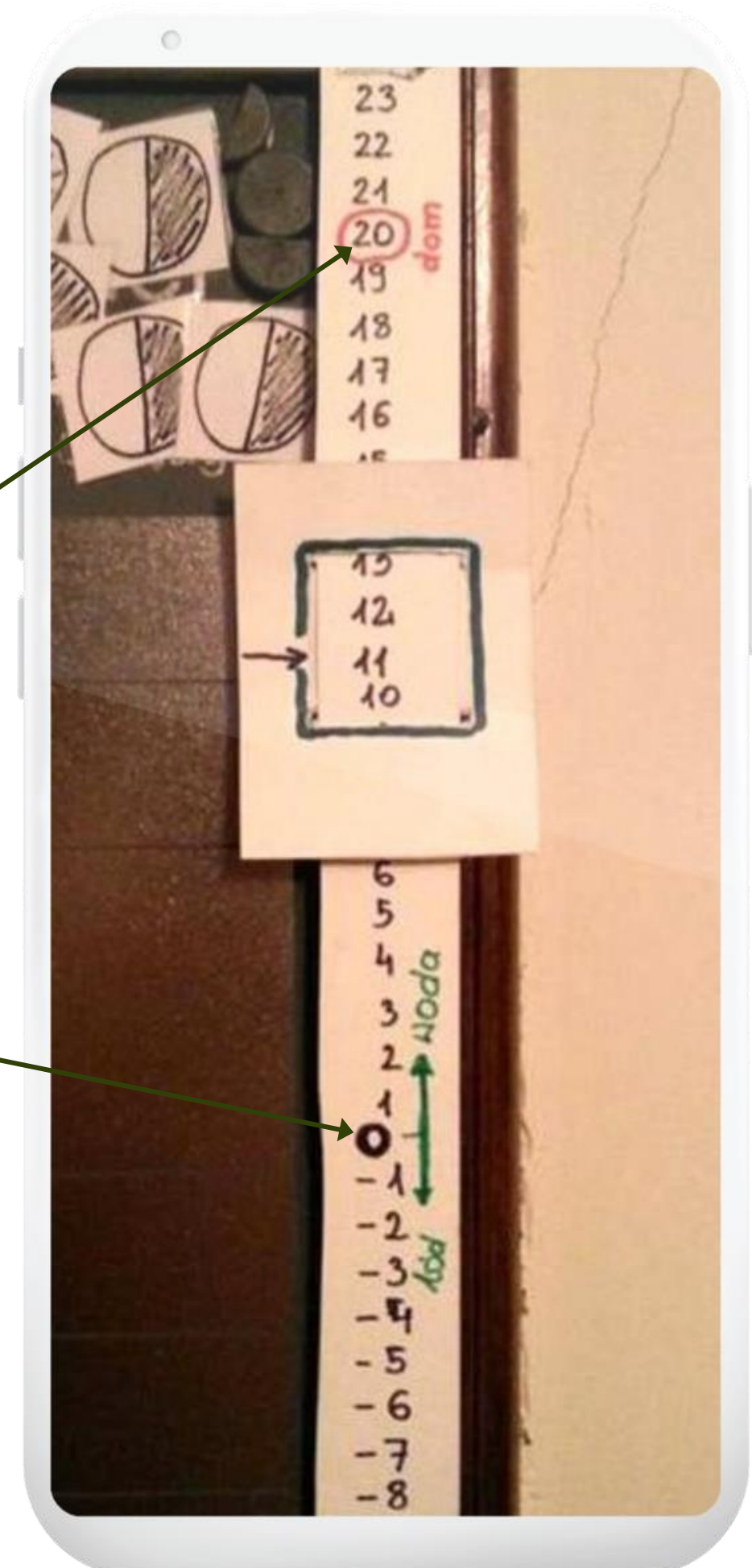
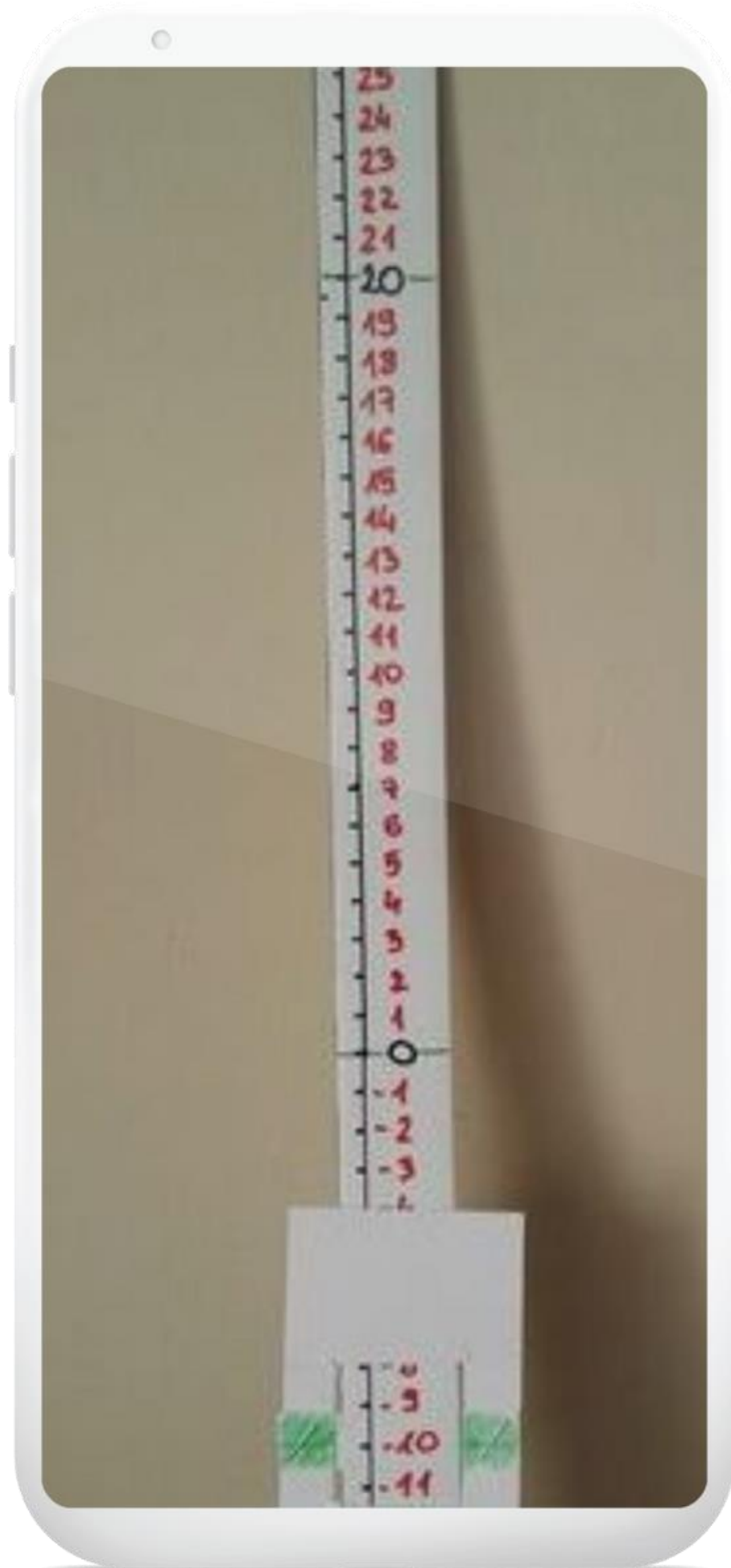
- regularności i dokładności prowadzonych obserwacji;
- zaangażowania wszystkich dzieci do opisywania stanu aktualnej pogody;
- formułowania przez nauczyciela prostych związków pogodowych, jakie można zaobserwować spoglądając na kalendarz pogody (np. ujemna temperatura może oznaczać opad śniegu);
- zwracania uwagi na pogodę podczas różnych momentów szkolnych (przygotowywania się do wyjścia);
- zachęcania dzieci do prognozowania możliwego stanu pogody za pewien czas (np. poprzez zwracanie uwagi na kierunek wiatru i przyglądanie się chmurom nadciągającym z danego kierunku).

Faza 3. Prowadzenie długotrwałych obserwacji zjawisk na niebie i zachęcanie dzieci do konstruowania wniosków z obserwacji i przewidywania zdarzeń

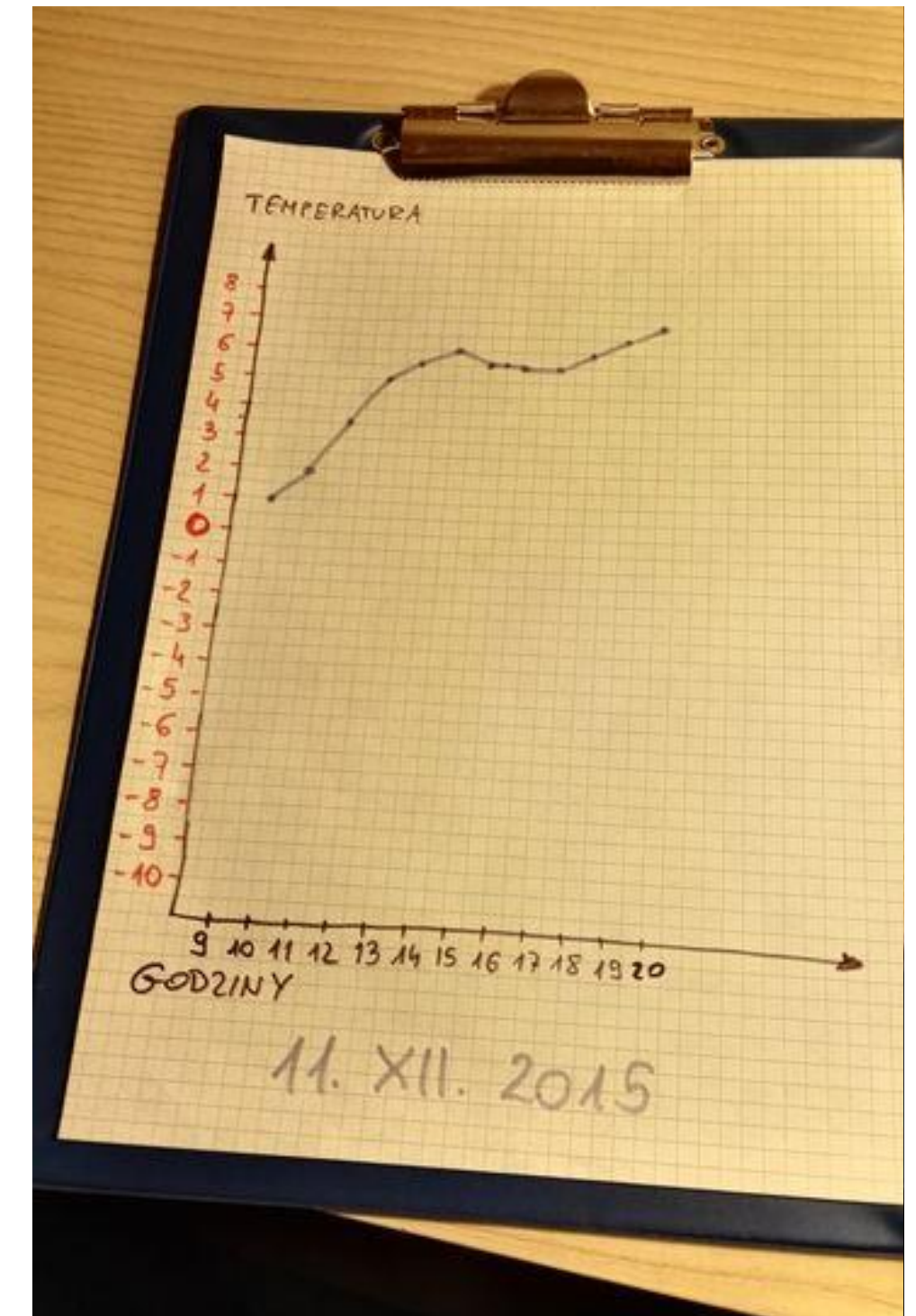
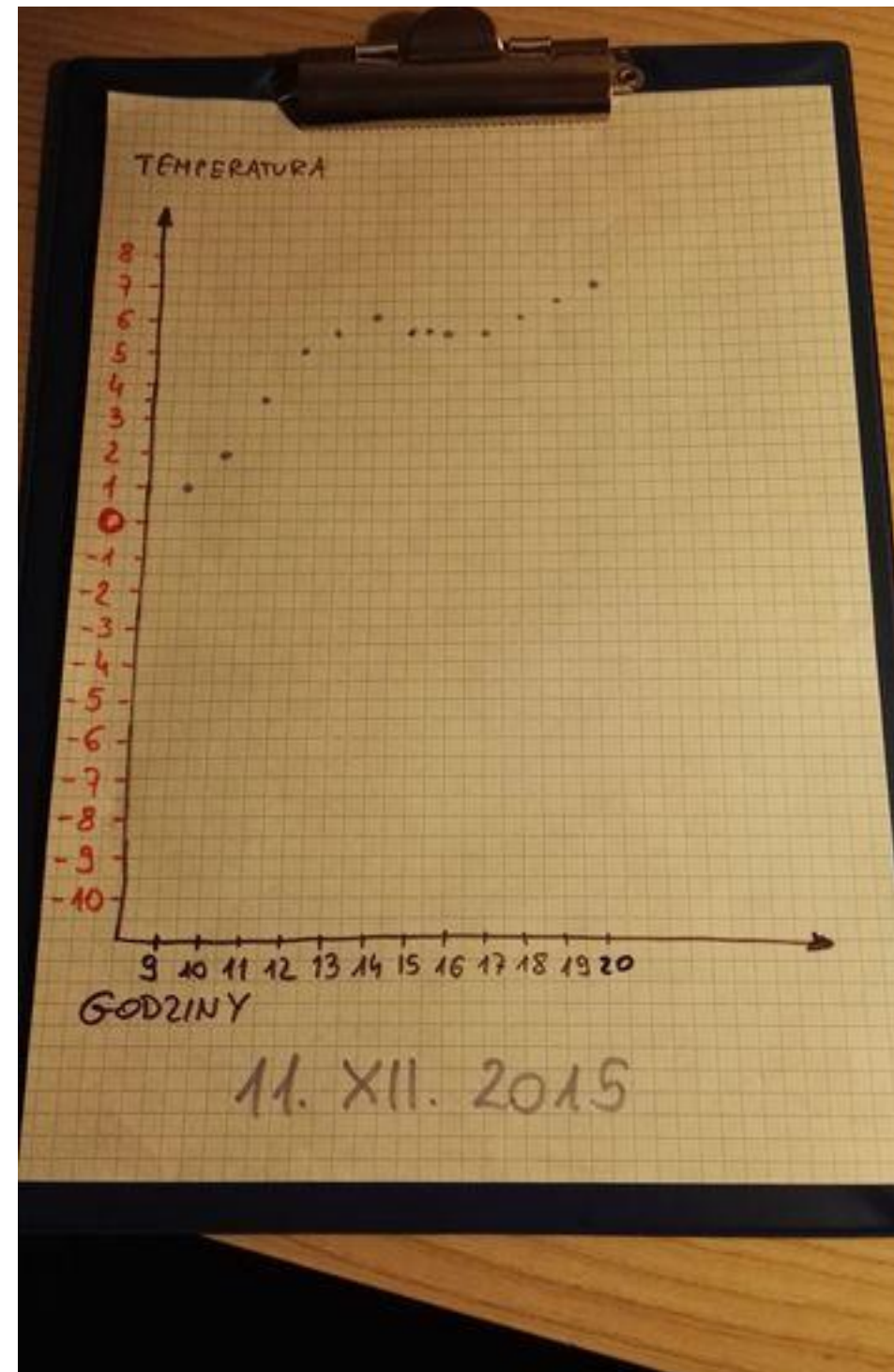
- Na tym etapie dzieci potrafią obserwować i notować zjawiska w kalendarzu.
- Cel: stworzyć dodatkowe arkusze rejestrowania nowych informacji, które pozwolą lepiej poznać zjawiska związane z temperaturą i fazą księżyca, moment wschodu i zachodu słońca.

Arkusz obserwacji temperatury

Punkt odniesienia
do temperatury
pomieszczenia, a nie
do punktu, w którym
woda zamarza
(st. Celsjusza)

Arkusz (zmian) temperatury w ciągu dnia

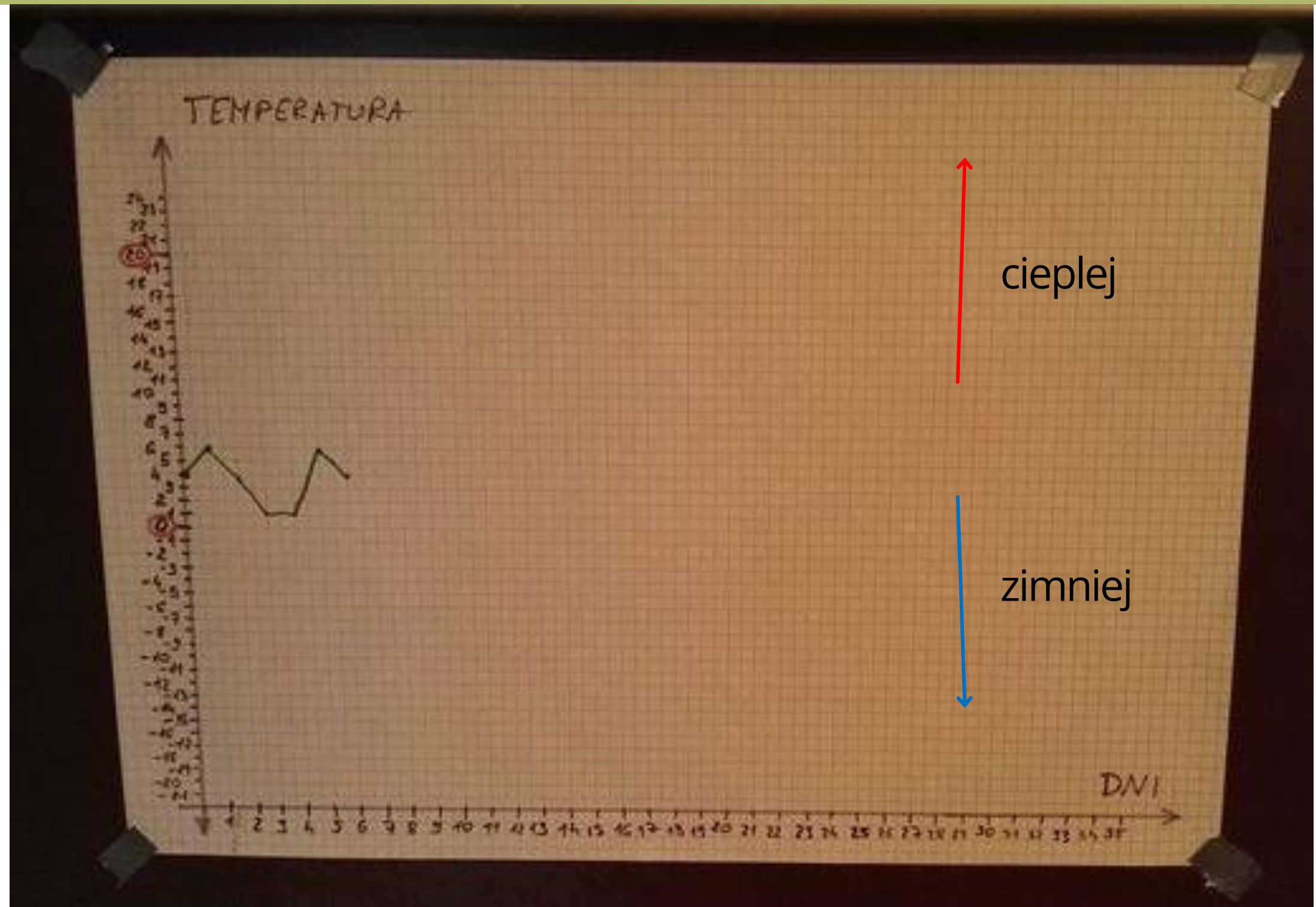

Zmiana pogody w ciągu dnia

Przykład: w ciągu
1 godziny spadł śnieg
pokrywając całą
okolicę i w ciągu
1 godziny stopniał

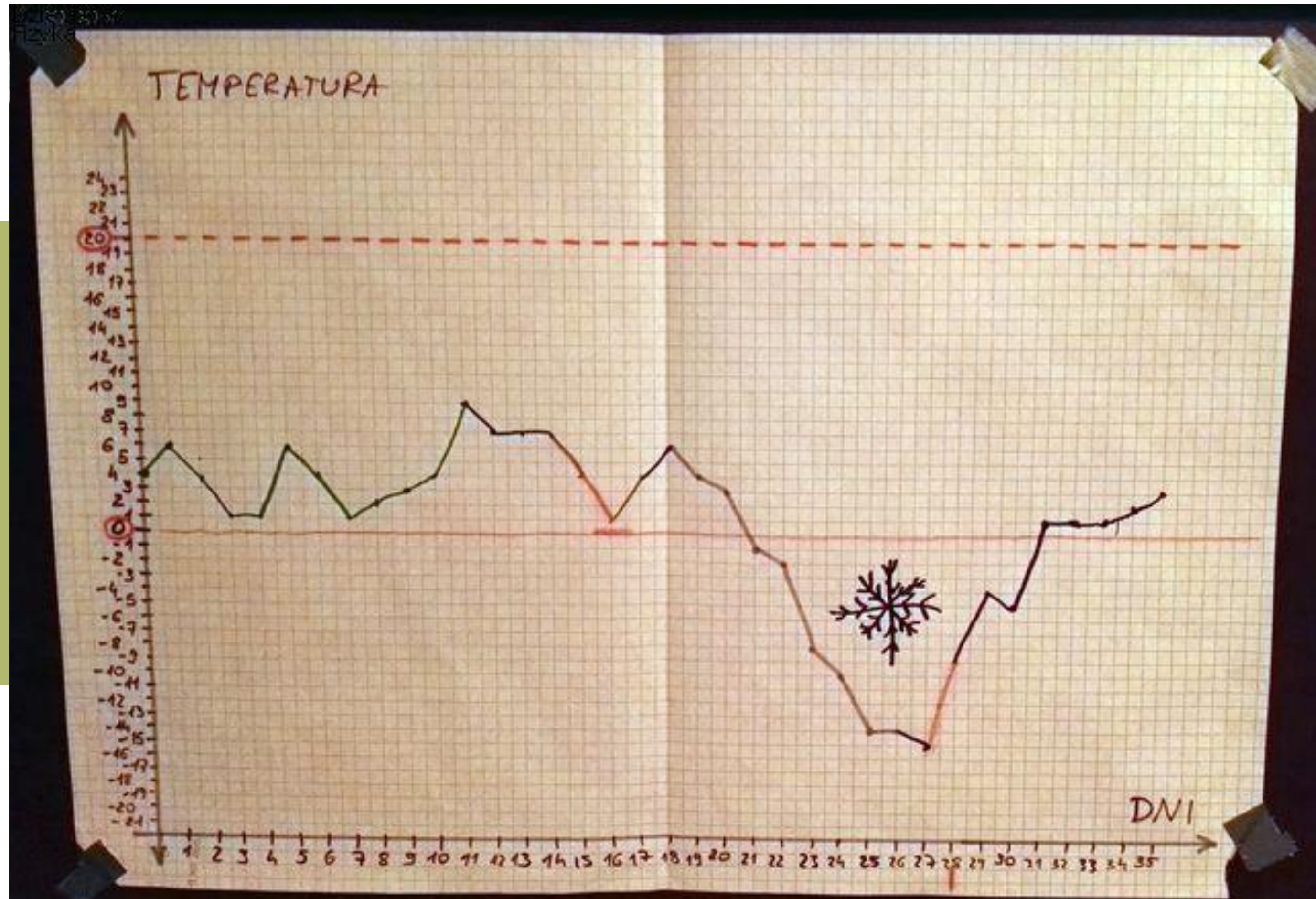
Arkusz (zmian) temperatury w ciągu miesiąca

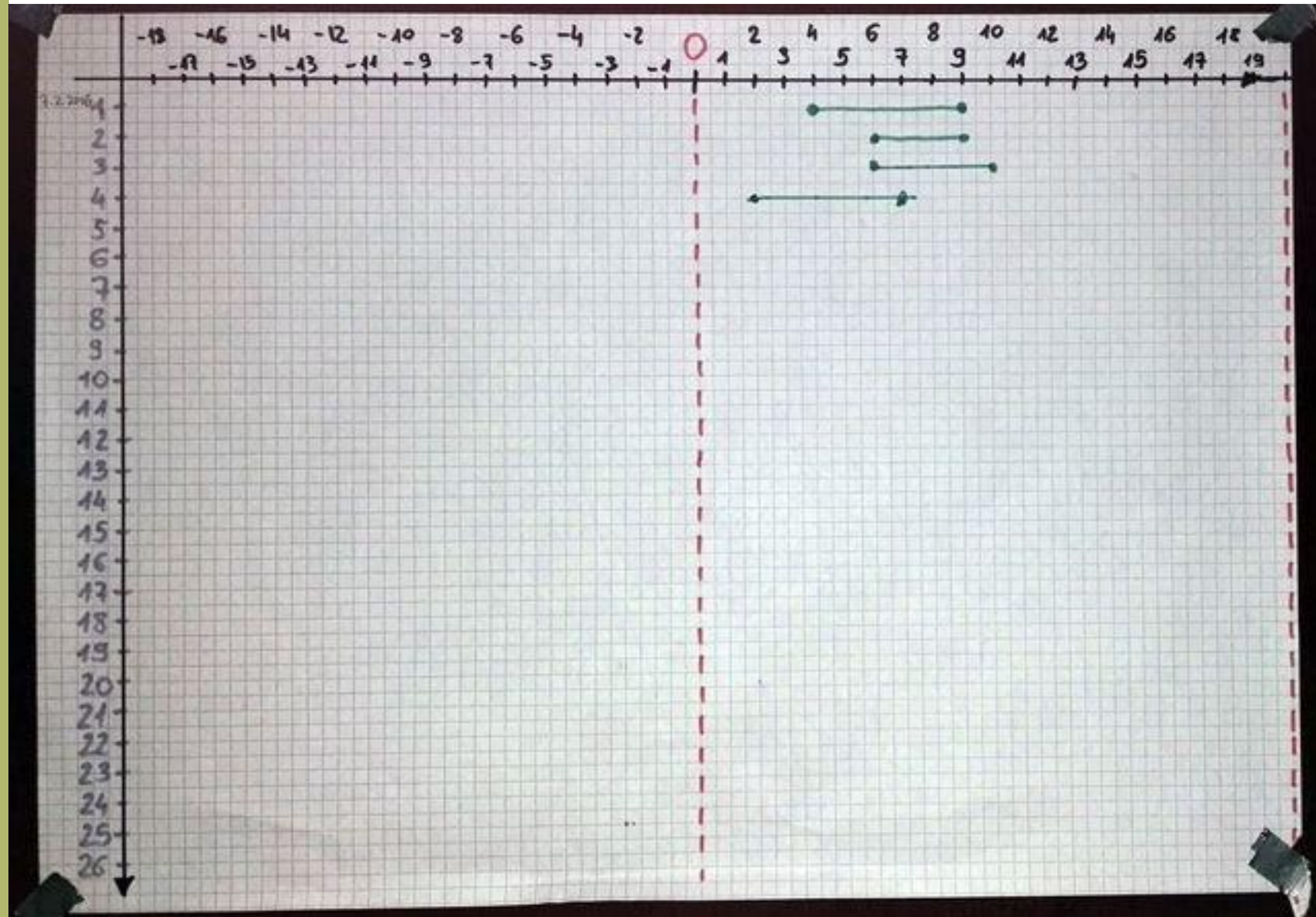
Pierwsze chłodne dni zimy

Pierwszy
utrzymujący się
śnieg

Wprowadzenie zakresów temperaturowych danego dnia

Czy na stronie nasłonecznionej i nienasłonecznionej budynku panuje taka sama temperatura?

Ćwiczenie:
jak to ustalić?

Czy na pierwszym (drugim lub trzecim) piętrze budynku temperatura jest taka sama jak przy gruncie?

Ćwiczenie:
jak to ustalić?

Czy kolor parapetu, na którym trzymamy czujnik temperatury ma znaczenie dla wyniku pomiaru?

Ćwiczenie:
jak to ustalić?

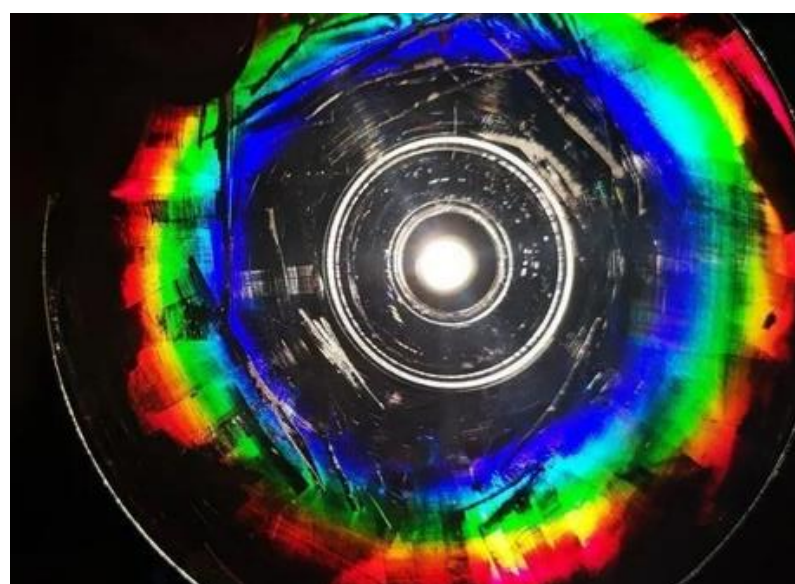
Rozszerzenie informacji poprzez prowadzenie doświadczeń i budowanie modeli

Rosa

Więcej: <http://dzieciecafizyka.pl/pogoda/rosa/>

Tęcza

Halo efekt

Smog

Smog zniknął?

<http://www.dzieciecafizyka.pl/przyroda/ekologia/smog/smog.html>

Termometr

Porzekadła na temat pogody

DZIECIĘCA FIZYKA

Strona główna O stronie

PRZYSŁOWIA LUDOWE NA POGODĘ

Poniżej przedstawiam przysłowia na dany miesiąc.

Styczeń

- 2 stycznia – *Gdy mgła w zimie, ziarno w ziemi drzymie.*
- 12 stycznia – *Zła zima zbożu szkodzi i nieplenne kłosy rodzi.*
- 21 stycznia – *Święta Agnieszka wypuszcza skowronka z mieszka.*
- 25 stycznia – *Gdy na święty Paweł jasno, po żniwach w stodole ciasno.*

Luty

- 2 luty – *Gdy w Gromnicy z dachów ciecze, zima się jeszcze przewlecze.*
- 12 luty – *Po Świętej Dorocie pójdziesz po błocie.*
- 21 luty – *Jeśli o świętym Piotrze w lutym ciepło płuży, do Wielkanocy zimno czasy swe wydłuży.*
- 25 luty – *Święty Maciej z rzeki i stawów zwykł ruszać lody.*

Marzec

- 4 marca – *Na świętego Kazimierza wylezie skowronek spod pierza.*

- Co przenosi wiatr?
- Deszczomierz
- Kalendarz pogody
- Mgła
- Przysłowia ludowe na pogodę
- Rosa
- Szron
- Tornada wodne
- Wiatrowskaz

<http://dzieciecafizyka.pl/pogoda/przyslowia-ludowe-na-pogode/>

Obserwacja świata przyrody

Na dobrą pogodę:

- Jaskółki fruważą wysoko polując na owady
- Żaby i ropuchy głośno kumkają wieczorem
- Nietoperze latają cicho późnym wieczorem
- Koguty pieją rano
- Duża ilość chrząszczy w maju świadczy, że lato będzie upalne

Na niepogodę:

- Pszczoły wracają do ula
- Pająki skracają nici podtrzymujące pajęczynę
- Jaskółki nisko latają
- Koty długo się myją, starannie wycierając się łapką za uszami
- Ślimaki wychodzą z ukrycia
- Ryby wyskakują nad wodę
- Duże motyle siadają na kwiatkach

Rzeka od gór aż do morza

Źródło w górach
Strumień-rzeka
Jezioro/morze/ocean

Rzeki w Polsce

<http://dzieciecafizyka.pl/gleba/ksztalt-terenu/>

Powódź i susza

Dziecięca
Fizyka

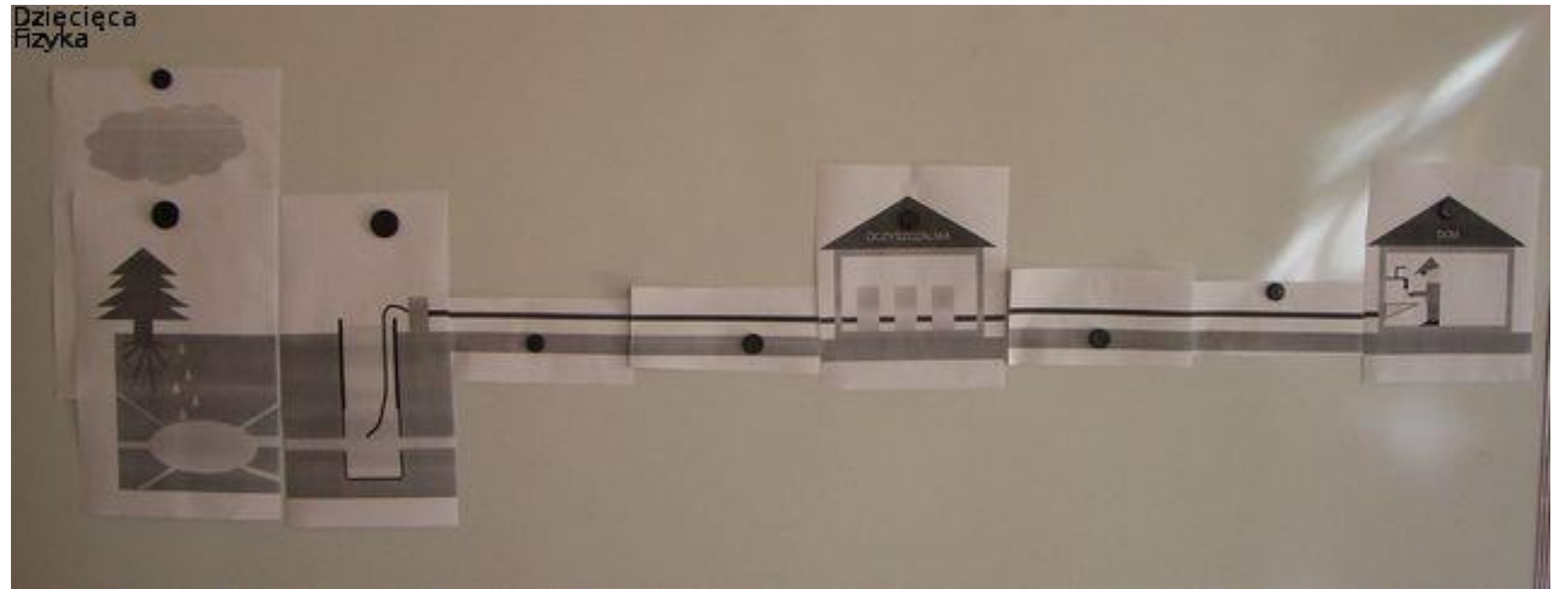
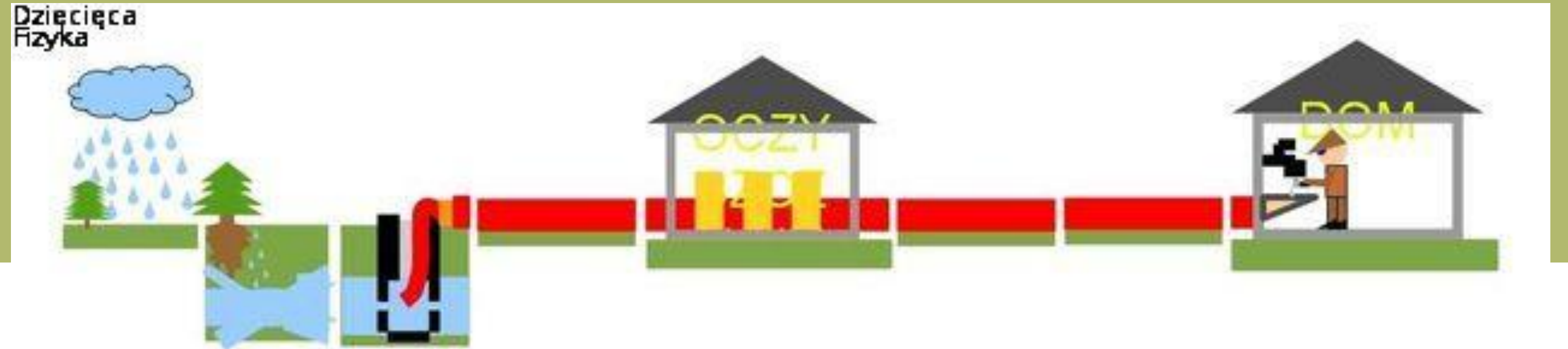
Skąd się bierze woda w kranie?

Jak wydobyć wodę z piasku?

Powtórzenie tematu zajęć na obrazku

Model oczyszczalni

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Akademia
Pedagogiki
Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej
rok założenia 1922

UiA University
of Agder

f r s e
Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

Zielony plecak szkolny dla klimatu Ziemi

SZKOLENIE DLA NAUCZYCIELI

MATERIAŁY SZKOLENIOWE PROJEKTU ZIELONY PLECAK SZKOLNY DLA KLIMATU ZIEMI. NUMER PROJEKTU: EOG/21/K4/W/0050W/0181
Zielony plecak szkolny dla klimatu Ziemi korzysta z dofinansowania o wartości 80 480 EURO otrzymanego od Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w ramach funduszy EOG

Prawidłowe żywienie jako element Zrównoważonego rozwoju

dr Anna Mikler-Chwastek

dr ANNA MIKLER-CHWASTEK

Doktor nauk humanistycznych, adiunkt w Zakładzie Pedagogiki Małego Dziecka w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Autorka wielu publikacji dotyczących rozwoju małego dziecka, które ukazały się jako monografie, artykuły w czasopismach punktowanych, rozdziały w monografiach naukowych oraz publikacjach popularyzujących wiedzę. Specjalizuje się w tematyce dotyczącej: prawidłowości i zaburzeń rozwoju psychoruchowego, nabywania przez małe dzieci kompetencji w zakresie samodzielności elementarnej, znaczenia aktywności ruchowej w rozwoju psychoruchowym. Kierownik projektu „Zielony plecak szkolny dla klimatu Ziemi”.

Pola Lalonda

Zdrowie człowieka zależy od czterech grup czynników:

- **stylu życia w 53%** (aktywność fizyczna, sposób odżywiania się, umiejętności radzenia sobie ze stresem, sen, stosowanie używek, zachowania seksualne, nawyki związane z profilaktyką zdrowia),
- **środowiska w 21%** (czyste, bezpieczne otoczenie), wyposażenia genetycznego,
- **warunków genetycznych 16%** (np. dziedziczne predyspozycje do wystąpienia chorób),
- **opieki medycznej w 10%** (organizacja, jakość, funkcjonowanie służby zdrowia i dostępność do usług medycznych).

Według Lalonda do najważniejszych determinant zdrowia należą środowisko społeczno-ekonomiczne, otoczenie, a także indywidualne zachowania prozdrowotne.

Edukacja zdrowotna – cele

- poznawanie siebie, śledzenie przebiegu swojego rozwoju, identyfikowanie i rozwiązywanie problemów zdrowotnych,
- zrozumienie, czym jest zdrowie, od czego zależy, dlaczego i jak należy o nie dbać,
- rozwijanie poczucia odpowiedzialności za zdrowie własne i innych ludzi,
- wzmacnianie poczucia własnej wartości i wiary w swoje możliwości.

Edukacja zdrowotna – cele

- rozwijanie umiejętności osobistych i społecznych sprzyjających dobremu samopoczuciu i pozytywnej adaptacji do zadań i wyzwań codziennego życia,
- przygotowanie się do uczestnictwa w działaniach na rzecz zdrowia i tworzenia zdrowego środowiska w domu, szkole, miejscu pracy, społeczności lokalnej (edukacja zdrowotna jest ważnym elementem edukacji obywatelskiej).

Edukacja zdrowotna – zdrowe posiłki

- Edukacja zdrowotna to nie tylko proces związany z przekazywaniem wiedzy – informacji i faktów dotyczących zdrowia, ale także proces budowania i utrwalania nawyków prozdrowotnych, wspierania przekonań (poglądy na temat zdrowia) i postaw (predyspozycje do określonego, przewidywanego zachowania), umiejętności i zachowań.

WNIOSKI

Dlatego tak ważna jest edukacja dzieci w zakresie zdrowego żywienia.
Przez pierwsze lata życia to, co jedzą dzieci, zależy od rodziców.

Edukacja zdrowotna – zdrowe posiłki

- W okresie szkolnym dzieci coraz częściej same decydują przynajmniej o niektórych posiłkach. Ważne, by miały wiedzę i posiadały umiejętności pozwalające im na przygotowanie w domu zdrowej przekąski, kanapki, ale także by potrafiły przyrządzić poczęstunek dla swoich gości. Często bowiem w grupie przyjaciół decydują się na jedzenie słodczy lub innych produktów uznanych za mało wartościowe. Chętne także korzystają z potraw gotowych lub zamawiają fastfood.

Słodycze

- Spotkania z przyjaciółmi kojarzą się zwykle ze słodkim poczęstunkiem a także wieloma produktami, które nie są zaliczane do zdrowych. Najczęściej są to słodkie kolorowe napoje, a także chipsy, cukierki, batoniki i ciastka.
- Dzieci co prawda wiedzą, że nadmiar soli, a także cukru nie jest właściwy, ale nadal potrzebują ukierunkowania i wsparcia w wyborze zdrowych przekąsek.

ZADANIE

Nauczyciel proponuje, by uczniowie w grupach utworzyli przykładowe jadłospisy, które można wykorzystać podczas przyjęcia czy spotkania z przyjaciółmi. Mogą wykorzystać do tego piramidę żywieniową.

Schemat piramidy żywniowej

Zajęcia kulinarne – przygotowanie wspólnego posiłku

- Uczniowie pracują w grupach. Ich zadanie polega na przygotowaniu posiłku dla przyjaciół. Mają do dyspozycji produkty, które można znaleźć w domu: sery, wędlinę, pomidory, sałatę, masło oraz pieczywo. Tworzą posiłki według własnego uznania.

Przepisy

Uczniowie mogą skorzystać z własnych pomysłów lub inspirować się przepisami kulinarnymi z książek kucharskich, zeszytów z przepisami swoich rodziców albo przepisów wyszukanych w Internecie.

Co dalej?

Po pracy uczniowie wspólnie spożywają posiłek. Daje to okazję nie tylko do wspólnego spędzania czasu, ale umożliwia naukę organizacji i dekoracji stołu...

An open white refrigerator is shown from a side-on perspective. The interior is illuminated by a warm light. On the top shelf, two red tomatoes are visible. The second shelf from the top holds a bunch of red radishes with green leaves. The third shelf contains a head of green leafy lettuce. The fourth shelf has two bell peppers, one yellow and one red. The bottom section of the refrigerator is empty, showing the crisper drawers. The refrigerator door is open to the left, revealing several clear plastic storage bins on the inner door panel.

W tym zadaniu chodzi nie tylko o umiejętność przygotowania prostego posiłku, ale również umiejętność wykorzystania tego, co dziecko ma do dyspozycji (np. w domowej lodówce) bez konieczności zakupu dodatkowych produktów.

INSPIRACJE

Do tego ćwiczenia można wykorzystać zawartość pojemników z drugim śniadaniem, które uczniowie przynoszą ze sobą.

Własna książka kucharska

Pomysły na zdrowe przekąski i poczęstunek można przygotować w formie pracy plastycznej na dużej kartce brystolu albo na pojedynczych kartkach, które następnie są łączone w całość przy pomocy zszywacza i tworzą Zdrowe przepisy na przyjęcie.

PODZIĘKOWANIA

dla szkół biorących udział w projekcie Zielony Plecak za możliwość wykorzystania zdjęć zrobionych w trakcie realizacji zielonej edukacji.

Anna Mikler-Chwastek

